

Mahkeme Yönetimi Sisteminin Güçlendirilmesi Ortak Projesi

Avrupa Konseyine Üye Devletlerden Örnekler: Mahkeme Başkanı, Adliye Müdürü, Adli Yardımcı ve Basın Sözcüsü Pozisyonlarına İlişkin İnceleme Çalışması

Hazırlayan: Marco Fabri
(18 Eylül 2013)

Mahkeme Yönetimi Sisteminin Güçlendirilmesi Ortak Projesi kapsamında yaptırılan bu inceleme çalışması ülke örnekleri veya değerlendirmeler yazarların kendi çalışmalarıdır. Söz konusu değerlendirmelerden, bu değerlendirmelerde sözü edilen hukukî belgeler üzerinde Avrupa Birliğine veya Avrupa Konseyine üye devletlerin yönetimlerini, Avrupa Birliğinin veya Avrupa Konseyinin yasal organlarını ya da Avrupa İnsan Hakları Mahkemesini veya Avrupa Konseyinin uluslararası sözleşmelerine dayanılarak tesis edilmiş herhangi bir kurumu bağlayıcı nitelikte resmî yorumlar yapıldığı anlamı çıkarılmamalıdır.

Funded
by the European Union

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Konseyi tarafından birlikte finanse edilmekte ve Avrupa Konseyi tarafından yürütülmektedir. Bu Projenin ihale makamı Merkezi Finans ve İhale Birimidir.

İçindekiler

GİRİŞ	5
MAHKEME BAŞKANI	6
SEÇİLME VE ATANMA	8
EĞİTİM VE HİZMET SÜRESİ	10
ROLÜ, İŞLEVLERİ, SORUMLULUKLARI	9
<i>Yönetim işlevleri</i>	9
<i>Adli işlevler</i>	14
PERFORMANS DEĞERLENDİRME	17
TEMEL OYUNCULARLA İLİŞKİLER	18
KRİTİK MESELELER	18
ADLİYE MÜDÜRÜ	19
KURUMSAL ARKA PLAN	19
SEÇİLME VE ATANMA	20
ROLÜ, İŞLEVLERİ, SORUMLULUKLARI	22
PERFORMANS DEĞERLENDİRME	24
TEMEL OYUNCULARLA İLİŞKİLER	25
KRİTİK MESELELER	26
ADLİ YARDIMCI	26
KURUMSAL ARKA PLAN	26
SEÇİLME VE ATANMA	28
ROLÜ, İŞLEVLERİ, SORUMLULUKLARI	29
PERFORMANS DEĞERLENDİRME	30
TEMEL OYUNCULARLA İLİŞKİLER VE KRİTİK MESELELER	31
KRİTİK MESELELER	31
MAHKEME BASIN SÖZCÜSÜ	32
KURUMSAL ARKA PLAN	32
SEÇİLME VE ATANMA	33

ROLÜ, İŞLEVLERİ, SORUMLULUKLARI	34
PERFORMANS DEĞERLENDİRME.....	34
TEMEL OYUNCULARLA İLİŞKİLER VE KRİTİK MESELELER	35
SONUÇ TESPİTLERİ VE TRENDLER	35

Giriş

Bu çalışma, on Avrupa ülkesindeki mahkeme başkanı, adliye müdürü, adli yardımcı ve mahkemenin basın sözcüsü olmak üzere mahkemede görevli dört pozisyona dair bir keşif çalışmasıdır. Katılımcı ülkeler şunlardır: Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Almanya, İtalya, Litvanya, Hollanda, Polonya ve İsviçre. Bu ülkeler hem Türkiye'deki Avrupa Konseyi uzmanlarının hem de Türk makamların değerlendirmeleri üzerine seçilmiştir.

Bu keşif çalışmasının amacı, Türkiye'de gerçekleşen adli reform sürecinin yararı için, seçilen Avrupa ülkelerindeki yukarıda belirtilen dört pozisyona dair güncel bilgiler sunmaktır.

Zaman ve kaynak kısıtlamaları sebebiyle, burada sunulan bilgiler 15 ve 16 Mayıs tarihlerinde Strasbourg'da Avrupa Konseyinde (COE) gerçekleştirilmiş olan ve katılımcı ülkelerin uzmanlarının Avrupa Konseyi personeli ve bu çalışmayla görevlendirilmiş üç araştırmacı ile birlikte bu dört pozisyonu tartıştığı bir çalıştay sırasında toplanmıştır. Tartışma, bu rapor için bir çerçeve olarak kullanılacak olan, araştırmacılar tarafından hazırlanmış bir sorular listesine dayanmaktadır.

Tartışma, ekli gündemin etrafında organize edilmiştir.

Ulusal uzmanlar, slayt sunumları ve araştırmacıların ek olarak talep ettiği yazılı açıklamalar ile ulusal sınırları içindeki bu dört pozisyona hakkında güncel bilgiler sunmuştur.

Şu gayet açık ki ulusal uzmanların nazik ve çok olumlu katkıları olmadan bu çalışma gerçekleştirilemezdi. Bu çalışmaya katıldıkları ve samimi bir şekilde ilgi gösterdikleri için onlara çok teşekkür ederim.¹

Bunun bir keşif çalışması olduğunun altını çizmek isterim. Zaman kısıtlamaları, çalışma konusu ilginç meseleleri daha derinlemesine analiz etmemize izin vermedi. Ancak çalışma, değerlendirmeye alınan on ülkedeki dört pozisyonun oldukça zengin bir genel değerlendirmesini ve karar alıcılar için çeşitli tavsiyeler sunmaktadır. Tabii ki bazı ek kaynaklar, dört pozisyon hakkında daha derin bir inceleme yapmamıza imkan tanısaydı harika olurdu.

Başlangıçtan beri şu belliydi ki mahkeme başkanı ve adliye müdürü hakkındaki mevcut bilgiler,

adli yardımcı ve basın sözcüsü hakkındaki bilgilerden çok daha fazlaydı. Bunun sonucunda bu rapor, bu dört pozisyonun her birine ayrılan sayfa sayısı açısından biraz dengesiz olacaktır.

¹ Ulusal uzmanların isimleri şunlardır: Ivana Borzova (Çek Cumhuriyeti), Jesper Wittrup (Danimarka), Pettri Saukko (Finlandiya), Gilles Accomando (Fransa), Anitta Hipper (Almanya), Francesco Contini (İtalya), Virgilijus Valancius (Litvanya), Bert Maan (Hollanda), Jakub Michalski (Polonya), Jacques Buehler (İsviçre). Ayrıca toplantıya bizzat katılamamış ancak soruları cevaplama nazikliği göstermiş olan Almanya'daki Köln Temyiz Mahkemesi hakimi Johannes Riedel'in de ismini anmak isterim.

Ayrıca şunun da belirtilmesi gerekir ki sunulan bilgiler, her katılımcı ülkenin yargı sistemleri ile sınırlı olmalıdır. Bu çalışmada anlatılan dört pozisyon, bir boşluk içinde geliştirilmemiştir ve bunların daha iyi anlaşılması için özellikleri, her bir yargı sisteminin genel ortamı ve yönetimi bağlamında değerlendirilmelidir. Bu, çalışmanın kapsamı dışında bir görevdir ancak her bir yargı sisteminin genel ortamı hakkındaki yararlı bilgiler CEPEJ Değerlendirme Alıştırmaları 2012 baskısında ve Avrupa Konseyi Adaletin Etkinliği Komisyonu'nun diğer çalışmalarında bulunabilir.

Belirtildiği gibi, bu karşılaştırmalı rapor dört bölüm halinde düzenlenmiştir: Mahkeme başkanı, adliye müdürü, adli yardımcı ve basın sözcüsü. Bu projede benimle yer alan iki araştırmacı Francesco Contini ve Jesper Wittrup tarafından önceden bir araya getirilmiş bilgilerin bir özeti olacaktır. Dört pozisyon hakkında daha ayrıntılı bilgi bu araştırmacıların raporlarında bulunabilir (ek no: 4 ve ek no: 5).

Her bir bölüm, Strasbourg'daki çalıştayda gerçekleştirilen tartışmayı düzenlemek için kullanılan ve okuyucunun yararına her bölümün başında belirtilen sorular etrafında yapılandırılmıştır. Yalnızca mahkeme başkanı hakkındaki bölüm, mevcut bilgilerin miktarı sebebiyle bazı kısımlara bölünmüştür.

Bu "teknik bir rapordur" ve dolayısıyla okuması oldukça zordur, ancak amaç, "Türkiye'deki Mahkeme Yönetim Sisteminin Güçlendirilmesi" projesi kapsamında kullanılacak açık ve gerçeklere dayanan bilgiler vermektir.

Mahkeme başkanı

Kurumsal arka plan

- *Yargı sisteminizde mahkeme başkanı her zaman var mıydı?*
- *Tüm mahkemeler bir mahkeme başkanına sahip midir?*
- *Ülkenizde kaç tane mahkeme başkanı vardır?*

Bu çalışmadaki tüm ülkeler, farklı düzeylerde (yerel, bölgesel, temyiz vb.) mahkeme başkanı pozisyonuna sahiptir. Yalnızca sınırlı yetkiye ve İtalya'daki sulh hakimleri gibi profesyonel olmayan hakimlere sahip bazı mahkemeler gerçek bir mahkeme başkanı yerine hakimler arasında seçilen bir koordinatöre sahiptir.

Dolayısıyla başkanların sayısı her ülkenin, genel anlamda ülkenin büyüklüğüne bağlı olan

mahkeme sayısına bağlıdır. Katılımcı ülkelerin mahkeme sayısı ve mahkeme yapısı hakkında bazı kısa ipuçları aşağıda okuyucunun yararına verilmektedir.

Çek Cumhuriyeti'ndeki yargı sistemi, 86 kaza mahkemesi, 8 bölge mahkemesi (ancak bölge mahkemelerinin çeşitli branşları vardır çünkü ülkenin adli bölümlenmesi, idari bölümlenmesi ile uyuşmamaktadır) 2 yüksek mahkeme (Yüksek Mahkeme ve Yüksek İdari Mahkeme) ve anayasa mahkemesinden oluşmaktadır.

Danimarka'da 29 mahkeme bulunmaktadır (1 yüksek mahkeme, 2 temyiz mahkemesi, 1 ticaret mahkemesi, 1 kadastro mahkemesi ve 24 kaza mahkemesi).

Finlandiya'daki mahkeme sistemi, asliye mahkemeleri ve idari mahkemelerden oluşur. Asliye mahkemeleri şunlardır: Yüksek mahkeme, 6 temyiz mahkemesi ve 27 kaza mahkemesi. İdari mahkemeler ise yüksek idari mahkeme (1) ve idari mahkemeleri (8+1 (özerk bir adadaki idari bir hakim)) içerir. Ayrıca ticaret, iş ve sigorta konularında özel uzmanlık sunan üç özel mahkeme ve bazı özel kurullar (vergi vb.) da vardır.

Fransa'daki yargı sistemi üç kademeli klasik bir sisteme dayalıdır: Mahkemeler (165), Temyiz Mahkemeleri (36) ve Yargıtay (1). Fransız yargı sistemi ayrıca ticaret (*Tribunaux de commerce*), iş ve refah konularındaki tartışmaları (*Conseil de prud'hommes*) ele alan ihtisas mahkemelerine ve sınırlı yetkiye sahip mahkemeleri (*Juge de proximité*) de içerir. *Conseil de prud'hommes* ve *Tribunaux de commerce* mahkemelerinin hakimleri ve başkanları profesyonel hakimler değildir ancak bunlar emsalleri tarafından seçilir (sırasıyla iş çevresi, işverenler ve çalışanlar). Bunlar bu çalışmada ele alınmayacaktır.

Almanya'daki federal yargı sistemi, üç tür mahkeme içerir: "Umumi" mahkeme, ihtisas (idari, iş, sosyal, kamu ve patent kanunları) mahkemeleri ve anayasa mahkemesi. Bu çalışmada ele alınan tek tür olan "umumi mahkemeler", dört kademe halinde organize olmuştur: Yerel mahkemeler (687), bölge mahkemeleri (116), *Länder* temyiz mahkemeleri (24) ve Federal mahkeme (1).

İtalya'daki mahkemeler, tepede yargıtay, daha sonra 26 temyiz mahkemesi (artı 3 ayrı bölüm) ve hukuk ve ceza davalarına bakan 165 asliye mahkemesi (Tribunali) olmak üzere üç kademeli bir yapı şeklinde organize edilmiştir. Ayrıca reşit olmayanların yer aldığı davalara bakan 29 çocuk mahkemesi vardır. Tüm bu mahkemelerde bir mahkeme başkanı bulunur. Ayrıca hukuki temele sahip profesyonel olmayan hakimlerin davalara baktıkları sulh mahkemelerinde, sınırlı yetkiye sahip 840'den fazla sulh hakimi görev yapmaktadır. Buna ek olarak, bu çalışmada dikkate alınmayan idari mahkemeler, vergi mahkemeleri, askeri mahkemeler ve kamu muhasebesi mahkemeleri de bulunmaktadır. Yeni yapılan ve Eylül 2013'te yürürlüğe girecek bir reform, asliye mahkemelerinin sayısını 134'e düşürecek ve sulh hakimlerinin sayısında da büyük bir değişiklik yaparak bu sayıyı 200'ün altına indirecektir.

Litvanya'da 550 tanesi ilk derece mahkemelerinde görev yapan yaklaşık 750 hakim bulunmaktadır. Mahkeme yapısı, Yüksek Mahkeme, Litvanya Temyiz Mahkemesi, 5 bölgesel mahkeme ve 49 kaza mahkemesinden oluşmaktadır. İdari yargı yetkisi Litvanya Yüksek İdari Mahkemesine ve 5 bölgesel idari mahkemeye aittir.

Hollanda'da yeni yapılan bir mahkeme birleştirme reformundan sonra ortaya çıkan yapı, 11 ilk derece mahkemesi, 4 temyiz mahkemesi ve 1 yargıtaydan oluşmaktadır. Tüm mahkemeler hukuk davalarına, ceza davalarına ve idari davalara bakar.

Polonya, 1 yüksek mahkemeye, 11 temyiz mahkemesine, ilk veya ikinci dereceden 45 bölgesel mahkemeye ve 242 kaza mahkemesine sahiptir. Toplamda mahkeme başkanına sahip 298 mahkeme bulunmaktadır. Bölge mahkemesinin başkanı, kaza mahkemeleri üzerinde denetleme yapma görevine de sahiptir.

İsviçre, yapısı ve özellikleri bir Kantondan (Eyalet) diğerine önemli oranda değişiklik gösteren ve yargı sisteminde de farklılıklar yaratan güçlü bir federal devlet yapısına sahiptir. Federal Devlet, her biri kendi anayasasına, hukuki sistemine, hükümetine, meclisine ve mahkemelerine sahip 26 Kantondan oluşmaktadır. Federal düzeyde Federal Yüksel Mahkeme ve üç adet ilk derece mahkeme olan Federal Ceza Mahkemesi, Federal İdari Mahkeme ve Federal Patent Mahkemesi bulunmaktadır. Bunların yargı yetkisi, İsviçre federal kanunlarının uygulanmasını gerektirir. Yalnızca Federal Yüksek Mahkemenin yargı yetkisi, kanton kanunlarının da uygulanmasını gerektirir.

Seçilme ve atanma

- *Kimler tarafından seçilirler?*
- *Nasıl seçilirler?*
- *Mahkemenin diğer hakimlerinden “güven oyu” türünde bir onay alırlar mı?*

İncelediğimiz ülkelerdeki mahkeme başkanlarının seçilmesi ve atanması, bazen birden fazla kurumu içeren bir seçim süreciyle meclisler, devlet başkanları, adli konseyler, adalet bakanları, yüksek mahkeme başkanları ve özel olarak görevlendirilmiş atama komisyonları tarafından gerçekleştirilir. Süreç, başkanın seçilmesi gerektiği mahkeme düzeyine bağlı olarak da farklı olabilir.

Bazı ülkelerde Yüksek Mahkemenin (Yargıtay) Başkanının seçilmesi ve atanması burada tamamen belirtilmeyen bazı özel kurallara tabidir.

Çek Cumhuriyeti’nde rekabetçi bir seçim sürecinden sonra bölge mahkemelerinin başkanları, atamayı yapacak olan Adalet Bakanına bir öneride bulunur.

Danimarka’da bir kaza mahkemesindeki (asliye mahkemesi) seçim süreci, 3 hakim, 1 avukat ve sivil toplumdan 2 üyeden oluşan özel amaçlı Adli Atama Konseyi tarafından gerçekleştirilen açık bir rekabete dayanmaktadır. Bir hakim Yüksek Mahkeme tarafından, diğeri yüksek mahkemeler tarafından, üçüncüsü ise Hakimler Birliği tarafından seçilir ve bir kaza mahkemesinden olmalıdır. Avukat, Avukatlar Birliği tarafından seçilir. Sivil toplumdan iki üye, Yerel Hükümetler Birliği (KL) ve bir Yetişkin Liberal Eğitimi Birliği tarafından seçilmektedir. Adayların özgeçmişi, mahkemenin hakimler kurulu tarafından ve daha sonra da temyiz mahkemesi başkanı tarafından değerlendirilir. Değerlendirmeler, ek görüşmeler yapacak ve daha sonra Kraliçe’nin resmi olarak atayacağı bir adayı seçecek olan Adli Atama Konseyine gönderilmektedir.

Finlandiya’da mahkeme başkanları, 12 üyeden (çoğunluğu hakim, savcı temsilcisi, avukat ve hukuk profesörü olan) oluşan “Hakim Seçme Komitesi” tarafından idare edilen bir rekabet sonrasında beş yıllık bir süreyle seçilir. Komite, Fin Hükümeti tarafından görevlendirilir, ancak Komitenin başkanı Yüksek Mahkeme ve Yüksek İdari Mahkemenin başkan yardımcısı tarafından atanır. Resmi atama, Devlet Başkanı (Cumhurbaşkanı) tarafından gerçekleştirilir.

Yüksek Mahkeme ve Yüksek İdari Mahkemeye ilişkin olarak seçim, Devlet Başkanına öneride bulunan mahkemenin hakimler kurulu (yaklaşık 20 hakimi içeren genel kurul) tarafından gerçekleştirilir.

Fransa'da mahkeme başkanları, pozisyon için başvuran hakimler arasındaki rekabetten sonra Adli Konsey tarafından seçilir. Rekabet, adayların özgeçmişinin ve adaylarla yapılan mülakatların değerlendirilmesine dayanmaktadır. Resmi atama, Devlet Başkanı (Cumhurbaşkanı) tarafından gerçekleştirilir. Hakimlerin görev yaptıkları mahkemenin başkanının atanmasına yönelik seçim sürecine katılmadığını da belirtmek gerekir. Bunun sebebi, aynı mahkemenin hakiminin, birkaç yıldır beraber çalıştığı meslektaşlarına liderlik etmemesi gerektiğidir. O halde hakimler, başka mahkemelerin başkanı olmak için başvuruda bulunabilir. Bu, onların deneyimlerini artırmalarına da yardımcı olabilir.

Almanya'da mahkeme başkanları yerel hükümet tarafından atanmaktadır. Tüm eyaletlerde (*Länder*) atamaya ilişkin olarak hükümet kararı verilmeden önce bir adli personel konseyinin (*Präsidialrat*) görüşü alınmalıdır. Ancak hükümet, personel konseyinin oyunu hükümsüz kılabilir. Eyaletlerin önemli bir kısmında (yaklaşık yarısında) meclis komitesinin onayı da gerekmektedir (genellikle Adalet Bakanının sunacağı teklife bağlı olarak). Genellikle komitenin ve Adalet Bakanlığının oylarının mutabık olması gerekir ancak meclis komitelerinin yer aldığı bazı eyaletlerde komite, adayı başvuranlar arasından seçebilir ve hükümet de seçilen kişiyi atamalıdır. Ancak, bu süreç çok siyasi görünse de seçim, büyük oranda liyakata dayalıdır (yani, yıllar içinde gerçekleşen bireysel değerlendirmeler, mahkeme idaresinde deneyim). Atamalara dair kararlar, yargısal denetime tabidir ancak bir meclis komitesinin bir oyu durumunda uygulamada buna karşı gelmek zordur.

İtalya'da mahkeme başkanları Adli Konsey tarafından seçilmektedir. Resmi olarak, seçilen isim Adalet Bakanının onayını almalıdır ancak bir anlaşmazlık durumunda Anayasa Mahkemesi kararı üzerine nihai karar Konseyin elindedir. Boş pozisyonlar Adli Konsey tarafından ilan edilir ve kıdemli tüm hakimlere (hakim ve savcılara) açık çağrı yapılır. Ayrıca, adaylar emeklilikten önce en az 4 yıllık bir yasal çalışma süresine, olumlu mesleki değerlendirmelere (periyodik olarak Konsey tarafından gerçekleştirilen), mahkeme yönetimi deneyimine (örneğin bir mahkemedeki bir bölümün başkanlığı) ve bazı yönetim eğitimlerine sahip olmalıdır. Yargıtay başkanlığına başvurmak için hakimler, mahkeme bünyesindeki bazı mesleki deneyimlerini göstermelidir. Adli Konsey bünyesindeki özel amaçlı bir komisyon, başvuruları değerlendirir ve üç kriteri göz önüne alarak bunları sıralar: yönetim işlevlerine yatkınlık, liyakat ve kıdem. Sıralama, sıralamayı açıklayan yazılı gerekçeler ve bir atama teklifi daha sonra resmi onay için Adalet Bakanına iletilir.

Litvanya'da üyeleri çoğunlukla hakim olan bir Adli Değerlendirme Komisyonu, mahkeme başkanlığına ilişkin boş pozisyonu doldurmak için başvuran hakimlerin özgeçmişlerinin ilk taramasını yapar. Daha sonra, üyeleri çoğunlukla hakim olmayan bir Adli Seçim Komisyonu, daha derinlemesine bir inceleme yapar ve Devlet Başkanına (Cumhurbaşkanı) bir sıralama sunar. Bu sıralamadan genellikle ilk sıradaki hakim seçilir. Bu isim, son sözü söyleyecek olan Adli Konseye onay için gönderilir. Eğer aday Adli Konseyin onayını alamazsa Cumhurbaşkanı, Adli Konseyin onayı alınana kadar listeden yeni bir ismi sunmalıdır.

Hollanda'da mahkeme başkanlığına ilişkin her boş pozisyon, Adli Konsey tarafından yayımlanır ve başvuruda bulunan hakimler, Adli Konsey tarafından hazırlanan ve dışarıdan bir değerlendirme ve danışmanlık firması tarafından gerçekleştirilen, önceden verilen bir

profile dayalı bir değerlendirmeden geçmek için davet edilir. Adaylarla görüşüldükten sonra mahkemenin yönetim kurulu, mahkeme hakimlerinin temsilcileri ve mahkemenin “çalışma konseyi” tarafından tavsiyelerde bulunulur. Adaylar daha sonra tercihen üç isimden oluşan bir teklifi Adli Konseye gönderen, üç mahkeme başkanından oluşan bir komite tarafından mülakata alınır. Adli Konsey de karar vererek ilgili ismi resmi atama için Adalet Bakanlığına ve Kral’a gönderir.

Polonya’da temyiz mahkemesi başkanı, mahkemenin genel hakimler kurulunun onayından sonra kaza mahkemelerinin (242 ilk derece mahkemesi) başkanlarını seçer ve atar. Anlaşmazlık durumunda teklif, bağlayıcı bir görüş alınması için Ulusal Adli Konseye getirilir. Hem bölge mahkemeleri (45 adet) hem de temyiz mahkemeleri (11 adet) için prosedür aynıdır ancak seçim ve genel kurula sunulacak teklif Adalet Bakanlığının sorumluluğu altındadır.

İsviçre, 26 Kantona ve 26 farklı mahkeme sistemine sahip federal bir devlettir. Dolayısıyla, her bir Kanton, mahkeme başkanlarını seçmek ve atamak için kendi yöntemlerini kullanır. Genel anlamda şunu söylemek mümkündür ki, temyiz mahkemesi ve yüksek mahkeme düzeylerinde başkanlar, başkanın atanacağı mahkemenin hakimleri tarafından sunulan bir tekliften sonra Meclis tarafından (temyiz mahkemesi için Kantonun meclisi tarafından, yüksek mahkeme için federal meclis tarafından) seçilir. Küçük Kantonlarda başkanlar ayrıca doğrudan vatandaşlar tarafından da seçilebilir. İlk derece mahkemelerinin başkanları, 3 farklı sistemle seçilir. Bu başkanlar, doğrudan vatandaşlar tarafından seçilebilir, temyiz mahkemesi tarafından atanabilir (genellikle temyiz mahkemesinin hakimleriyle birlikte bir komisyon tarafından) ve bir yargı yüksek konseyi olan Kantonlarda konseyin katılımıyla seçilebilir.

Mahkeme başkanının kurumu yönetebilmek için mahkemenin diğer hakimlerinin saygı ve güvenini kazanması gerektiği aşikar olmasına rağmen burada değerlendirilen hiçbir ülke, mahkeme başkanı için mahkemenin diğer hakimlerinden bir “güven oyu” alındığını bildirmemiştir.

Eğitim ve hizmet süresi

- *Yönetim konularında eğitim görmüş olmak, mahkeme başkanı olmak için şart mıdır?*
- *Başkanlar bu pozisyonu ne kadar süreyle işgal eder?*

Genel anlamda, bir mahkemenin başkanı olarak atanmak için yönetim konularında özel bir eğitim almış olmak ya da çalışma gruplarının koordine edilmesinde deneyim sahibi olmak resmi şartlar arasında yer almamaktadır, ancak bunlar seçim prosedüründe dikkate alınabilecek noktalar olarak görülebilir. Bu deneyimler, baştan Fransa, Almanya ve İtalya olmak üzere tüm ülkelerde gittikçe daha fazla önem arz etmektedir.

Çek Cumhuriyeti’nde Yüksek Mahkemenin başkanı 10 yıllık bir süreyle atanırken diğer tüm mahkemelerin başkanları 7 yıl boyunca görev yaparlar. Anayasa Mahkemesinin kararına göre başkanlar, aynı mahkemede ikinci dönem için yeniden atanamazlar ancak yeni bir rekabetçi seçim prosedürünü geçtikten sonra başka bir mahkemeye atanabilirler.

Danimarka’da, yönetim konularında eğitim almış olmak resmi bir şart değildir ancak Atamalar Konseyinin bunu dikkate alacağı şüphe götürmezdir. Fakat, 2006’dan beri Adli Atamalar Konseyi, mahkeme başkanlığı için başvuruda bulunan kişilerin, yönetim becerilerinin tespit edilmesini amaçlayan bir sınava girmesini şart koşturmaktadır. Mahkeme başkanları, emekli olana kadar görev yapabilir (70 yaşını geçmemek şartıyla).

Finlandiya'da mahkeme başkanları, bir kez atandıklarında tüm kariyerleri boyunca bu pozisyonda görev yapabilir. 63 ve 68 yaşları arasında emekli olurlar. Mahkeme bölümlerinin başkanları, mahkeme başkanı tarafından seçilip atanırken Temyiz Mahkemesinin bölümlerinin başkanları, hakim seçim komitesi tarafından yapılan daimi atamalarla görevlendirilir.

Fransa'da mahkeme başkanları 7 yıl boyunca görev yapar. Aynı mahkemeye yeniden atanamazlar ancak başka bir mahkemeye geçebilirler.

Almanya'da mahkeme başkanları, bir kez atandıklarında emekli olana kadar bu pozisyonda görev yapabilir. Genel anlamda şunu belirtmek gerekir ki yaklaşık 55 yaşında atanırlar; o halde emeklilikten önce yaklaşık 10 yıl boyunca görev yapabilirler.

İtalya'da mahkeme başkanları 4 yıl boyunca görev yapar. Aynı mahkemede ikinci dönem için de atanabilirler. Aynı pozisyonda geçen 8 yıldan sonra başka bir mahkemedeki başka bir başkanlık pozisyonu için başvuruda bulunabilirler. Bir mahkeme başkanlığı pozisyonuna başvuruda bulunmak için yönetim konularında eğitim (genellikle Konseyin Adli Okulu tarafından verilen eğitimler) almış olmak bir şart olarak değerlendirilir.

Litvanya'da başkanlar 5 yıllık bir süreyle atanırlar. Bu süre bir dönem daha uzatılabilir ve toplamda 10 yıl görev yapılabilir.

Hollanda'da mahkeme başkanları 6 yıllık bir süreyle atanır ve bu süre yenilenebilir. Emekli olana kadar aynı pozisyonda görev yapabilirler ancak başkanların başka bir mahkemedeki aynı pozisyona atanması sıklıkla görülen bir uygulamadır.

Polonya'da kaza mahkemelerinin başkanları 4 yıllık bir süreyle atanabilir ve bir sonraki dönemde de görev yapmak üzere yeniden atanabilir. Bölge mahkemelerinin ve temyiz mahkemelerinin başkanları, 6 yıllık bir süreyle atanır ve aynı mahkemede yeniden atanamaz.

İsviçre'de Federal Yüksek Mahkemenin ve genellikle de kantonların temyiz mahkemelerinin başkanları, pozisyonda sürekli devir daim sağlanması için yalnızca 1 veya 2 yıl boyunca görev yapar.

Rolü, işlevleri, sorumlulukları

Yönetim işlevleri

- *Bir mahkeme bütçesi hazırlarlar mı?*
- *Bir mahkeme bütçesi yönetirler mi?*
- *Adliye alanını ve yerleşimini yönetirler mi?*
- *Hakimleri ve/veya idari personeli işe alırlar mı?*
- *Hakimleri ve/veya idari personeli işten çıkartabilirler mi?*
- *Diğer hakimlere ve/veya idari personele maaş dışında verilen yan hakları verirler mi?*
- *Mahkemedeki Bilgi ve İletişim Teknolojisinden sorumlu mudurlar?*
- *Davanın hızlı görülmesi için bir zaman dilimi belirlerler mi?*
- *Hakimlere ve/veya idari personele karşı bir disiplin yetkisine sahipler midir?*

Çek Cumhuriyeti’nde mahkeme başkanları mahkeme bütçesini hazırlamaz, adliye alanı ve yerleşimi ile ilgilenmez, personelin işe alımı veya onlara maaş dışındaki hakların verilmesi konularında herhangi bir işleve sahip değildir. Bunlar Adalet Bakanlığı tarafından yönetilir çeşitli mahkemelere tahsis edilir. Mahkeme başkanları, mahkemelerdeki Bilgi ve İletişim Teknolojisinden sorumlu değildir. Başkanlar, eğitim alan kişilerin profesyonel eğitimini yönetir, profesyonel olmayan hakimlerin sayısını ve bilirkişilerle ilgili bazı diğer işlevleri belirler. İstatistiklerden ve mahkemenin veritabanlarından faydalanarak mahkemenin doğru bir şekilde işlev görmesini denetlemeye ilişkin genel bir role sahiplerdir, ancak mahkeme işlemleri için zaman aralıkları belirlemezler. Her türlü şikayetle ilgilenirler ve hakimlere ihtar ya da uyarı gönderebilirler. Daha ciddi durumlarda Adalet Bakanlığı ile birlikte, daha sonra Yüksek İdari Mahkemenin özel bir heyeti tarafından ele alınacak bir disiplin işlemi başlatabilirler.

Danimarka’da bütçe, özerk bir kurum olan Mahkeme İdaresi tarafından hazırlanmakta ve ağırlıklı olarak onun tarafından idare edilmektedir. Başkanlar bütçeyi, adliye alanını ve yerleşimini Mahkeme İdaresi ile müzakere etmez. Adliyelerdeki insan kaynakları ve bilgi ve iletişim teknolojilerinden sorumlulardır ancak uygulamada Mahkeme İdaresi ve adliye müdürü tarafından birçok görev yürütülmektedir. Başkanlar yıllık rapora göre davaların uzunluğu için zaman dilimleri de dahil olmak üzere adliyenin verimliliğine ilişkin hedefler belirleyebilir. İdari personele karşı disiplin yetkisine ve hakimler üzerinde sınırlı bir yetkiye sahiplerdir çünkü onlara yalnızca bir uyarı verebilirler. Özel bir itham Mahkemesi tarafından daha ciddi yaptırımlara karar verilmelidir.

Finlandiya’da bütçe, mahkeme başkanı ile Adalet Bakanlığı arasındaki bir müzakere sürecidir. Daha sonra Başkan, bütçe imkanları ne kadar sıkı olsa da ve geniş bir manevra alanı olmasa da bütçeyi yönetmelidir. Verimliliği ve yargılama hızını artırmak için bazı adli konularda hakimlerin uzmanlaşmasına yönelik bir eğilim vardır. Başkanlar, iş mevzuatına uygun olarak idari personeli işten çıkarabilir. Ancak zaman dilimleri belirlemezler, maaş dışındaki yan hakları tanımlamazlar veya Adalet Bakanlığının sorumluluğunda olan bilgi ve iletişim teknolojilerinden sorumlu değildir.

Fransa’da bütçe Adalet Bakanlığı tarafından planlanır ve idare edilir. Başkanlar mahkemeyi, mahkemelerine verilen çok kısıtlı bir takdir yetkisiyle yönetmelidirler. Şunun belirtilmesi gerekir ki çeşitli bölgelerde yargı sisteminin idaresi, temyiz mahkemesi başkanı ve başsavcıdan oluşan bir “diarki (iki hükümdarlı yönetim)” tarafından yönetilir. Adliye içinde başkan, “mahkeme hakimleri genel kurulunun” tavsiyeleri üzerine uzmanlıklara göre davaları hakimlere verir. Başkanlar ayrıca gerektiğinde bir hakimler heyeti kurar. Eğer adliye büyükse başkan adli işlemler yerine yalnızca yönetim görevleri yürütür. Orta ve küçük adliyelerde başkanlar belli oranda adli işler yürütür (adliyenin büyüklüğüne bağlı olarak zamanlarının %20’si ile %60’ı arasında). Başkanlar, büyük adliyelerdeki genel sekreterle birlikte adliye alanını ve yerleşimini yönetir. Mahkeme personelinin işten çıkaramazlar ancak bir değerlendirme üzerine hakimlere maaş teşvikleri verebilirler. Bu sistem 2003 yılında başlatılmıştır. Maaş teşviki vermeye ilişkin yasal kriter, “adli sistemin düzgün bir şekilde işlemesi için hakimin katkısıdır”. Değerlendirme, her iki yılda bir yapılır ve istatistiklere ve hakimin davranışlarına bağlıdır. Örneğin, daha fazla görev alabilmeleri veya bir meslektaşları yerine geçebilmeleri ve kararın iptali istemiyle temyize başvurma sayıları (hukuki hataların kontrolleri veya açık değerlendirme hatası ile sınırlı), değerlendirilen davranışlardandır. Uygulamada ve bazı istisnalarla prim miktarı, brüt maaşın %12’si civarındadır. Teklifler, mahkemelerin başkanları tarafından nihai kararı verecek

olan temyiz mahkemesi başkanına sunulur ve bu karar hakimler tarafından temyiz edilebilir. Başkanlar bilgi ve iletişim teknolojilerinden sorumlu değildir ve zaman dilimleri belirlemezler. Sınırlı disiplin yetkilerine sahiplerdir ve bu yetkiler Adli Konseye devredilebilir.

Almanya'daki her eyaletin (*Länder*) Adalet Bakanlığı, yargı alanındaki finans ve idareden sorumludur. Başkanlar mahkeme bütçesini hazırlar, temyiz mahkemesi başkanına sunar ve temyiz mahkemesi başkanı da bütçeyi Adalet Bakanlığına gönderir. Almanya federal bir devlet olduğu için bazı eyaletler, bütçesi doğrudan Parlamento tarafından Maliye Bakanlığı aracılığıyla mahkemeye tahsis edilen temyiz mahkemesi başkanlarına biraz daha fazla takdir yetkisi verir. Yine bazı eyaletlerde mahkeme başkanları adliye alanını idare ederken bazı eyaletlerde bu sorumluluk Adalet Bakanlığına aittir. Genelde başkanlar, hakimleri veya idari personeli işe almazlar ve bunları işten çıkarma yetkisine de sahip değildir. Bazı eyaletlerde temyiz mahkemesinin başkanı, genç hakimlerin ve *Rechtspfleger* (sınırlı adli işlevlere sahip özel bir tür mahkeme katibi) gibi destek personelinin seçilme sürecini yönetir. Başkanlar tarafından maaş dışındaki yan hakların tahsis edilmesine yönelik uygulama başlatılmıştır ancak aynı zamanda buna devam edilmemiştir. Başkanlar zaman dilimleri belirlemezler. Mahkemelerindeki bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımından sorumludurlar, ancak yatırımlara dair teknik kararlar Adalet Bakanlığı tarafından verilmektedir. Sınırlı disiplin yetkilerine ve ihtar ya da uyarı gibi yaptırım gücüne sahiplerdir. Daha büyük yaptırımlar, Adli Hizmet Mahkemesi ya da İdari Mahkeme tarafından uygulanabilir.

İtalya'da bütçe, merkezi olarak Adalet Bakanlığı tarafından planlanmakta ve yönetilmektedir. Başkanlar, küçük görev giderleri için çok sınırlı bir mahkeme bütçesine sahiptir. Adliyedeki alan ve yerleşimi idare etmezler ancak mahkemenin yeri ve binası hakkında yerel hükümetle veya şehre bağlı olarak Adalet Bakanlığı ile müzakere yaparlar. Mahkeme personelinin seçimi ve işe alınmasında hiçbir işleve sahip değildir; hakimlerin seçimi ve işe alınması Adli Konsey tarafından ve idari personelin seçimi ve işe alınması Adalet Bakanlığı tarafından gerçekleştirilir. Başkanlar idari personeli işten çıkaramaz ve maaş dışındaki yan hakları verme imkanına sahip değildir. Mahkemelerdeki bilgi ve iletişim teknolojilerinden sorumlu değildir ve bununla Adalet Bakanlığı ilgilenir. Fakat, başkanlar bu teknolojileri hakimler arasında teşvik etme rolüne sahip olabilir. Mahkemelerinde daha iyi bir yargılama kalitesi elde etmek için hedef olarak zaman dilimleri belirleyebilirler. Her yıl hedefleri sabitlemek için bir çalışma planı hazırlamalıdır, ancak esasen bu hedeflere ulaşmak amacıyla yapabilecekleri tek şey mahkemenin diğer hakimlerini ikna etmektir. Hakimler üzerinde disiplin yetkilerine sahip değildir, ancak disiplin işlemi başlatmaktan sorumlu olan Adalet Bakanlığı ve Başsavcılığa şikayet dilekçesi gönderebilirler.

Litvanya'da kanunlara uygun olarak 2002'de kurulmuş bağımsız bir kurum olan Ulusal Mahkeme İdaresi bütçeden sorumludur. Bu kurum, "mahkeme sisteminin verimliliğini, işlerinin yönetimini ve organizasyonunu ve ayrıca hakimlerin bağımsızlığını ve mahkemelerin özerkliğini sağlamak amacıyla mahkemelere hizmetler verir". Adalet Bakanlığı cezaevlerinden, noterlerden, icra işlerinden, çeşitli kamu sicillerinden sorumludur ancak yargı düzeninden sorumlu değildir. Bir adliye müdürünün görev yaptığı mahkemelerde mahkeme başkanları bütçeyi yönetmez ve bilgi ve iletişim teknolojilerinden sorumlu değildir. Adliye müdürü bu alanlarda her zaman başka danışsa da bu durum değişmez. Başkanlar personeli işe almaz ve personele yan haklar verme yetkisine sahip değildir. Bunlar adliye müdürünün genel görevlerindendir. Başkanlar, geçmişte bazı disiplin yetkilerine sahipti ancak şu anda böyle bir yetkiye sahip değildir. Bir disiplin yetkisini kullanmaya ihtiyaç duydukları durumlarda Etik ve Hakimlerin Disiplini Komisyonunu bilgilendirmelidirler.

Hollanda’da bütçe, Adli Konseyle tartışılan iş yükü tahminlerine dayanılarak mahkemenin İdare Kurulu tarafından hazırlanır. Daha sonra Adli Konsey, yargı için teklif edilen bütçeyi Adalet Bakanlığına sunar. Adalet Bakanlığı, teklif edilen bütçede değişiklikler yapabilir, ancak bunun Parlamantonun huzurunda yapılması gerekir. Mahkeme onaylı nihai bütçeyi aldıktan sonra bunun tahsis edilmesinde oldukça fazla bir takdir yetkisine sahiptir. Şunu belirtmek gerekir ki Hollanda’daki mahkemeler, mahkemenin dosya yükü ile ilgilenmek için gerekli zaman ve kaynakları hesaplamak üzere ileri teknoloji bir iş yükü sistemi (*Lamicie* adında) kullanmaktadır. Başkanlar, son zamanlara kadar üyeleri bir “bölüm” ya da “birimin” (yani, hukuk, ceza veya idari) başı olan hakimlerden ve Adli Konsey tarafından atanan bir adliye müdüründen oluşan Mahkeme İdare Kurulu ile birlikte mahkemeyi yönetir. Şu anda ise, İdare Kurulunun üyeleri yalnızca mahkemenin başkanı, bir kıdemli hakim ve adliye müdürüdür. Mahkeme başkanının başkanlık yaptığı Kurul, hem adli hem de idari personeli seçer ve işe alır. Ancak hakimlere ilişkin olarak, çoğu zaman mahkemenin kararına bırakılsa da son sözü söyleyecek olan Adli Konsey teklifte bulunurlar. Kurul ayrıca memurlara dair kanuna uygun olarak idari personeli de işten çıkarabilir. Yalnızca idari personele bazı maaş dışı küçük yan haklar verebilir. Adli Konsey bilgi ve iletişim teknolojilerinden sorumludur. Başkan, bunun mahkemede uygulanmasından sorumludur. Mahkeme bölümlerinin başındaki kişilerle anlaşma yoluyla kabul edilebilir standartlara göre yönetim işlevleri dahilinde davaların hızla görülmesi için zaman dilimleri belirleyebilirler. Başkanlar, hakimler üzerinde sınırlı bir disiplin yetkisine sahiptir ve onlara sadece resmi bir uyarı verebilirler. Yalnızca Yargıtay, Başsavcının teklifi üzerine bir hakimi görevden uzaklaştırabilir, ancak bu uzun zamandır yalnızca bir kere meydana gelmiştir.

Polonya’da Başkanlar, mahkeme kurumunun başındadır. Adalet Bakanlığı ve adliye müdürlerinin sorumluluğunda olan bütçeyle ilgilenmezler. Adliye alanı ve yerleşimini yönetmezler. Hakimlerin ve idari personelin işe alınmasında bir rol oynamazlar ancak onların faaliyetleri üzerinde genel bir denetime sahiptirler. *Rechtspfleger* ve adli yardımcısı seçip işe alabilirler. Maaş dışı yan haklar için kaynağa sahip değildir ve mahkemelerdeki bilgi ve iletişim teknolojilerinden sorumlu değildir.

İsviçre’de Hükümet veya Federal Devletin ya da Kantonların Meclisi, mahkemelerde kaynakların tahsis edilmesinden sorumludur. Bu tahsis çoğunlukla adli, bazen de mali bir komisyonun teklifine bağlıdır. Komisyonun kuruluşu ve bileşimi Kantondan Kantona değişiklik göstermektedir.

Adli işlevler

- *Diğer hakimlere dava verirler mi?*
- *Hakim heyetlerinin bileşimini etkileyebilirler mi?*
- *Bir hakimden bir davayı geri alabilirler mi?*
- *Davaya bakarlar mı yoksa rolleri yalnızca yönetimle mi ilgilidir?*
- *Hakimler tarafından bakılacak davalarda öncelikler belirlerler mi?*
- *Yerel uygulama kuralları belirlerler mi?*
- *Mahkemede hukukun tutarlı bir şekilde yorumlanmasını teminat altına almak için bir rol oynarlar mı?*

Çek Cumhuriyeti’nde Başkanlar, mahkemenin açık oturumları da dahil olmak üzere yıllık programını ve her bir hakime davaların verilmesini sağlayan otomatik mekanizmaları oluşturur. Öncelikler ve uygulama kuralları belirlemede sınırlı bir role sahiptirler ve mahkemelerinde hukukun tek biçimde yorumlanmasını teminat altına almak için özel araçlara

sahip değillerdir. Ancak, adli işlemlerin uzunluğunu kontrol edebilirler ve mahkemedeki duruşmaları denetleyebilirler.

Danimarka'da hakimlere dava verme işi, mahkeme başkanları ile hakimler arasındaki bir müzakere sürecidir. Başkanlar yönetim işlevlerinin yanı sıra adli işler de yapar. Mahkemenin adli işleyişini denetlemeye yönelik genel bir role sahiptirler, öncelikler belirlerler ve yerel uygulama kuralları hazırlarlar, ancak bu, mahkemeden mahkemeye çok değişiklik gösterebilir.

Finlandiya'daki başkanlar, mahkemede öncü bir rol üstlenmelidir. Dosya yüküne göre adil bir şekilde davaları hakimlere verirler. Ancak, çoğu zaman davaları dağıtma işini yapan her bir bölümün ya da dairenin başkanıdır. Mahkeme başkanları verdikleri davaları geri alabilir. Heyetin bileşimini etkileyebilirler ancak bunu nadiren yaparlar. Resmi olarak öncelikler belirlemezler, ancak gayri resmi olarak yerel uygulama kurallarını etkileyebilirler ve mahkemenin içtihadının tutarlılığını destekleme konusunda bir rol oynamazlar. Mahkeme başkanlarının resmi görevi, hukukun doğru bir şekilde uygulanmasını ve yorumlanmasındaki tutarlılığı kontrol etmektir.

Fransa'daki başkanlar, mahkemenin hakimler genel kurulu ile istişare edildikten sonra dava verme kuralları belirler. Daha sonra başkanlar dava verme prosedürünü etkileyemez, özel durumlar haricinde bir davayı geri alamaz ve heyetlerin bileşimini etkileyemez. Dava görev listesinde öncelikler belirlemezler. Genellikle mahkeme kuralları çıkarmazlar ve mahkeme içinde hukukun tutarlı bir şekilde yorumlanması için özel bir çaba sarf etmezler. Ancak, hukuk biliminin yeni trendlerini tartışmak için toplantılar düzenleyebilirler.

Almanya, kararların tarafsızlığını teminat altına almak ve “hakim seçme” (judge-shopping) denilen uygulamadan kaçınmak için “meşru hakim” adlı kanun hükmünden yararlanır. Her bir dava, önceden belirlenmiş kriterlere bağlı olarak bir hakime ya da bir heyete verilir. Başkanlar, *Presidium* (mahkeme hakimleri grubu) ile işbirliği içinde her yılın başlangıcında dava verme kriterlerini hazırlar. Başkanlar, yalnızca gerçekten istisnai durumlarda bir davayı bir hakimden geri alabilir. Başkanlar, temel görevlerinin büyük bir kısmı yönetimle ilgili olsa da bazı adli işlevleri de yerine getirir. Başkanlar, ilgilenilecek davaların önceliklerini belirlemez. Bu, her hakimin kendi sorumluluğu olarak görülür. Mahkemenin tüm hakimleriyle birlikte uygulama kuralları belirleyebilirler. Mahkeme içinde hukukun tutarlı bir şekilde yorumlanması yalnızca mahkeme hakimleri arasında ortak tartışmanın özendirilmesi suretiyle teşvik edilebilir.

İtalya'da Anayasadaki “meşru hakim” ilkesi, başkanların davaları isteğe bağlı olarak hakimlere vermesine olanak tanımaz. Açılan davaların hangi hakimlere verileceğini önceden belirlemek için, içinde hakimlerin isimlerinin ve heyetlerin bileşiminin yazıldığı “tablolar” ve “organizasyonel şemalar” adlı taslakları hazırlamadırlar. Bu şemalar, her üç yılda bir hazırlanır. Başkanlar, Ulusal Adli Konsey tarafından hazırlanan çok ayrıntılı bir yazılı talimatlar listesini takip etmelidir. Bu şemalar, yorumlanmak üzere yerel Adli Konseye gider ve ayrıca Ulusal Adli Konsey tarafından da onaylanmalıdır. Dolayısıyla başkanlar, heyetlerin bileşimini fiilen etkileyemez. Genel bir kural olarak, bir hakimden bir davayı geri alamazlar, davaların görülmesine ilişkin olarak öncelikler belirleyemezler, ancak şemaların içine bazı genel tavsiyeler eklenebilir (örneğin, davalının tutuklu olduğu davalar önceliğe sahip olmalıdır veya zamanaşımı kanunu sebebiyle düşmek üzere olan davalar). Yerel uygulama kuralları belirlemek için fiili bir yetkiye sahip değillerdir, ancak bu kurallar, hukuk usulü muhakemeleri kanunu ve ceza usulü muhakemeleri kanunu çerçevesinde olmak üzere hakim ve avukatlarla müzakere edilebilir. Başkanlar, görevlerindeki hukuki trendleri tartışmak için toplantılar

düzenleyebilir, ancak bu zorunlu değildir. O halde bu, görevin idare edilmesinde başkanın tarzının bir parçası olabilir. Başkanlar genellikle hakim kürsüsünde de görev yapar, ancak hakimlik yapacakları süre mahkemenin büyüklüğüne bağlıdır. Çok büyük bir mahkemede bu çok nadiren gerçekleşebilir.

Litvanya'da başkanlar, hakimleri çeşitli bölümlere dağıtır ve mahkemenin genel yapısını tesis eder. Davalar, bilgisayar aracılığıyla hakimlere rastgele verilir. Başkanlar, özel durumlarda (yani, hastalık izni, iş gezisi vb.) isteğe bağlı olarak bir davayı verebilir, ancak bu işlem gerekçelendirilmeli ve veritabanında kaydedilmelidir. Hakimler, onayları olmadan bir bölümden diğerine geçmeye zorlanamaz. Başkanlar genellikle bir hakimden bir davayı geri alamaz, ancak adli heyetlerin bileşiminden sorumludur. Fakat, adli heyetlerin belirli bir süre (6 ay, 12 ay vb.) önceden oluşturulması yönünde bir eğilim mevcuttur. Her bir hakimin bağımsızlığı, başkanın öncelikler ya da zaman dilimleri belirlemesine olanak tanımaz. Başkanlar davalara da bakar ancak bu, mahkemenin büyüklüğüne bağlıdır çünkü bir adliye müdürünün görev yapmadığı adliyelerde başkanların yönetim görevi zamanlarının çoğunu alabilir. Başkanlar toplantılar düzenlemek ve mahkeme duruşmalarına katılmak suretiyle yargılamanın tutarlı ve kaliteli bir şekilde gerçekleştirilmesini teşvik edebilir.

Hollanda'da başkanlar (veya başkanın teklifi üzerine mahkemenin İdare Kurulu), bölümlere davalar verir. Bölümlerin davalara ilişkin uzmanlığına göre hangi tür davaların hangi bölümlere verileceğini belirlerler. Daha sonra bölümün başı, davaları hakimlere verir. Başkanlar heyet bileşimini etkileyebilir ancak bu çok nadir gerçekleşir. Genel anlamda, başkanların zamanının %80'i yönetim faaliyetlerine, %20'si de adli görevlere ayrılır. Özel olarak hakimlerin görev listesi için değil, genel bir kural olarak öncelikler belirleyebilirler. Yerel uygulama kurallarının belirlenmesini teşvik edebilir ve hukukun tutarlı bir şekilde yorumlanmasını temin edebilirler.

Polonya'daki mahkeme başkanları, davaların hakimlere verilmesinden, iş yükü analizinden ve genel anlamda mahkeme işleyişinin etkinliğinden sorumludur. Hakimler heyetinin bileşimini etkileyebilirler ve hakimlerin onayının alınması kaydıyla onları bir bölümden diğerine alabilirler. Bir hakime verilen bir davayı geri alamazlar. Her bir mahkeme bölümünün başkanını atarlar. Mahkeme başkanları tüm zamanlarını yönetim faaliyetleri ile harcamazlar ve bazı davaları görürler. Davalar için öncelikler veya yerel uygulama kuralları belirlemezler. Genel anlamda, mahkeme başkanları mahkemede hukuk biliminin tutarlı olarak yorumlanmasını teşvik etme görevine de sahiptir.

İsviçre'deki ilk derece mahkemelerinde mahkeme başkanları, kendi başlarına ya da profesyonel olmayan hakimlerle davalarda karar vermek için duruşmalara katılır. Genel anlamda, yönetim görevlerine sahip değildirler. Federal Yüksek Mahkemede ve Kantonların temyiz mahkemelerinin çoğunda mahkeme başkanının görevleri, eşit oranda yetkilere sahip organlar içinde yürütülür. *Mahkeme kurulu*, mahkemenin tüm hakimlerinin genel kuruludur. Bu kurul, hukuki meselelerle ve uygulama kurallarının belirlenmesi ile ilgilenebilir. *Mahkeme Başkanları Konferansı* (yani mahkemedeki bölümlerin başkanları - *Conference des president*) hakimlere davaları verir ve mahkemede hukuk biliminin uygulanışının tutarlılığını teşvik eder. Mahkeme başkanı, başkan yardımcısı ve üçüncü bir hakimden oluşan *İdari Komisyon*, idari ve yönetsel işlemlere sahiptir. Mahkemenin bölümleri arasında hakimlerin tahsis edilmesi, İdari Komisyon tarafından teklif edilir ve mahkeme kurulu tarafından onaylanır. Eğer bir pozisyon için birden fazla hakim ilgi duyuyorsa kurul, adayları dinledikten sonra çoğunluk oyuyla karar verir. Ayrıca muhtemelen bu üyeleri eşit oranda yetkiye sahip organizasyonel

ortam sebebiyle mahkeme başkanları, zamanlarının %80'i kadarını davalara bakarak geçirir.

Performans değerlendirme

- *Mahkeme başkanlığı yaptıkları sırada performansları değerlendirilir mi?*
- *Bu performans değerlendirmesi nasıl gerçekleştirilir?*
- *Herhangi bir kuruma/organa karşı sorumlu mudurlar? (örneğin, mahkeme kurulu, Adalet Bakanlığı, Adli Konsey vb.)*
- *Nasıl sorumlulardır? (örneğin, görevden alınma, maaş artışı ya da kesintisi, başka bir başkanlık için başvurma imkanı vb.)*

Çek Cumhuriyeti'nde başkanlar özel bir performans değerlendirmesine tabi tutulmazlar, ancak disiplin yetkilerine de sahip olan Adalet Bakanlığının genel denetimine tabidirler.

Danimarka'da en az 5 astı olan, mahkeme başkanları da dahil olmak üzere mahkeme sistemi içindeki tüm yöneticiler, yaklaşık her üç yılda bir astları tarafından değerlendirilir. Mahkeme performansı yıllık mahkeme raporlarında değerlendirilir. Buna ek olarak, kullanıcı anketleri ve çalışan memnuniyeti anketleri yapılmaktadır.

Finlandiya'da mahkeme başkanlarının performansı resmi bir şekilde değerlendirilmez. Ancak, mahkeme performansını kontrol etmek ve bunun hakkında görüşmek için mahkeme başkanları ve Adalet Bakanlığı arasında birçok gayri resmi toplantı düzenlenir.

Fransa'daki temyiz mahkemelerinin başkanları, temyiz mahkemesinin bölgesel yetki alanındaki alt mahkemelerin tüm başkanlarını değerlendirmeye tabi tutar.

Almanya'da hakimlerin bireysel olarak değerlendirilmesi 55 yaşında sona erer ve mahkeme başkanları yaklaşık olarak bu yaşlarda göreve geldikleri için değerlendirmeye tabi tutulmaz. Ancak, temyiz mahkemesinin başkanı ve Adalet Bakanlığı, mahkeme başkanlarının işlerini genel olarak denetler.

İtalya'da başkanların değerlendirilmesine yönelik yapılandırılmış bir değerlendirme sistemi bulunmamaktadır, ancak Adli Konsey, başkanların faaliyetlerini denetlemelidir ve onları ikinci dönem için aynı göreve atayamaz.

Litvanya'nın Adli Konseyi, mahkeme başkanlarının performansının kontrol edilmesinden sorumludur. Ciddi sorunların söz konusu olması halinde, 5 yıllık normal süre bitmeden mahkeme başkanını görevden alma yetkisine sahip olan Devlet Başkanı sorunun çözümüne dahil etmelidir.

Hollanda'da başkanlar, "360 derece" adlı yaklaşımla Adli Konsey tarafından değerlendirilir. Bu yaklaşım, Konseyin, başkanın işleri hakkındaki bilgileri 10 "bilirkişiden" (örneğin, baro başkanı, başsavcılar vb.) toplamasını gerektirir. Daha sonra başkanlar, Adli Konseyin iki hakimiyle birlikte bulguları tartışır ve başkanın faaliyetlerinin ortak bir değerlendirmesi yapılır. Bu değerlendirme, başkanın istifa etmesi için hafif bir baskı oluşturabilir. Adli Konsey ayrıca tüm Mahkeme İdare Kurulunun değerlendirilmesinden sorumludur.

Polonya'daki Temyiz Mahkemesinin başkanları, yetki alanındaki mahkemeler için genel bir politika yönlendirme işlevine sahiptir. Ayrıca mahkemenin işleyişini kontrol etmek için

ziyaretlerde ve daha resmi denetlemelerde bulunabilirler. Adalet Bakanlığına yıllık bir rapor verilmelidir. Eğer bu rapor art arda iki yıl reddedilirse bu, görevi suiistimal olarak değerlendirilir ve bir hakimin mahkeme başkanlığı görevinden alınması için bir gerekçe teşkil edebilir.

Temel oyuncularla ilişkiler

- *Diğer mahkeme başkanları ile ilişkiler nasıldır?*
- *Başsavcı ile ilişkiler nasıldır?*
- *Kıdemli hakimler/daire veya bölüm başkanları ile ilişkiler nasıldır?*
- *Diğer idari organlar (Adalet Bakanlığı, Adli Konsey vb.) ile ilişkiler nasıldır?*

Bu bölüm, muhtemelen ülkelerin uzmanlarından alınan en az bilgiye sahip bölümdür çünkü bilgilerin çoğu halihazırda önceki bölümlerde sunulmuştur. O halde genel anlamda neredeyse tüm mahkemeler, mahkeme başkanları ve Adalet Bakanlığı, Adli Konsey, mahkeme idaresi ve yerel hükümet arasındaki özellikle ofis alanına yönelik toplantıları bildirir.

Fransa'daki özel "diarki (iki hükümdarlı yönetim)" de ele alınması gereken bir konudur. Bu iki otoriteli yönetimde temyiz mahkemesi başkanı ile başsavcı, bölgesel yetki alanlarında yargının idaresinde birlikte önemli bir rol oynar.

İtalya'da sert bütçe kesintileri sebebiyle başkanlar, yerel hükümetten ekstra kaynaklar almaya çalışır. Bu, dikkatle kontrol edilmesi gereken dış bağımsızlıkla ilgili bazı sorunları ortaya çıkarabilir.

Son yıllarda ve mahkemeye bağlı olarak, mahkeme başkanı, adliye müdürü ve baro temsilcisi arasında daha sıklıkla toplantılar yapılmaktadır, çünkü yargının idaresinin, mahkeme ve baro arasında düzenli bir ayarlama yapılmasını gerektirdiği kabul edilmektedir.

Kritik meseleler

- *Mahkeme başkanının rolü ve işlevleri hakkında şu anda tartışılan kritik meseleler var mıdır?*

Çek Cumhuriyeti, Danimarka ve Hollanda'da hiçbir kritik mesele bildirilmemiştir.

Finlandiya'da yargı bağımsızlığı hakkında bazı endişeler doğurabilecek verimlilik baskıları dile getirilmiştir. Daha fazla elektronik doküman değişimi gerçekleştirmek ve telekonferans aracılığıyla duruşma yapmak için mahkemeleri birleştirme eğilimleri mevcuttur.

Fransa'da ihtisas mahkemelerinin kapsamlı bir mahkemenin bünyesinde birleştirilmesi ve yalnızca hakimlere yönelik olarak değil aynı zamanda kurum olarak tüm mahkemeye yönelik olarak temyiz mahkemesi başkanı tarafından yapılacak bir tür değerlendirmenin gerekliliği hakkında bir tartışma devam etmektedir. Bu değerlendirme, yerel adli konseylerin kurulmasıyla yapılabilir. Yönetim meselesi de söz konusudur. Bakanlık, bütçeyi ve mahkeme hizmetlerini yönetmek için "bölgeler arası bir düzey" belirlemeyi ve mahkemelerde yönetim görevlerini ifa edecek "gerçek" bir adliye müdürü pozisyonu oluşturmayı düşünmektedir.

Almanya'da başkanların emekli olana kadar görev yapması yerine sınırlı bir süreyle görev yapması gerektiği zaman zaman tartışılmaktadır.

İtalya'da başkanların atanması hala hakimlerin Adli Konseyde büyük bir rol oynayan güçlü ulusal hakimler birliğinin çeşitli kısımları ile olan bağlarından etkilenmektedir. Atama resmi olarak kıdemliliğe ve mesleki niteliklere bağlı olsa da bu "siyasi mesele", başkanların Adli Konsey tarafından seçilmesinde hala çok büyük etkinliğe sahiptir.

Litvanya, Avrupa'daki diğer birçok ülkede olduğu gibi şu anda sayısı 49'dan 12'ye düşmesi gereken ilk derece kaza mahkemelerinin birleştirilmesi süreci ile karşı karşıyadır. Ancak, hakimlerin bir yerden diğerine taşınması gerekmemektedir çünkü küçük mahkemeler, "koordinasyon mahkemesi" adı verilen mahkemenin şubeleri olarak değerlendirilecektir.

Polonya'da Adalet Bakanlığı tarafından denetlenen adli müdürlüğü pozisyonunun yeni kurulması, bazı gerginlik ve anlaşmazlıklara sebep olabilir ancak herhangi bir değerlendirme yapmak için henüz çok erkendir.

Adliye müdürü

Kurumsal arka plan

- *Eğer böyle bir pozisyon mevcutsa ne zaman kurulmuştur?*
- *Tüm mahkemelerde bir adliye müdürü var mıdır?*
- *Savcılıkta benzeri bir rol mevcut mudur?*
- *Ülkenizde kaç tane adliye müdür vardır?*

Çek Cumhuriyeti'nde "adliye müdürü", "idare direktörü" olarak bilinir ve hakimleri yasal olarak düzenleyen Yasa No. 6/2002'ye dayanmaktadır. Tüm mahkemeler, bir mahkeme başkanı ve bir başsavcıya sahip oldukları gibi bir direktöre de sahiptir.

Danimarka'da adliye müdürlüğü pozisyonu, mahkemelerin sayısını 82'den 24'e düşüren büyük bir mahkeme reformuyla 2007'de kurulmuştur. Mahkeme kurumundan sorumlu kuruluş olan "Mahkeme İdaresi", adliye müdürlüğü pozisyonunun tavsiye edildiği rehber ilkeler yayınlamıştır ve şu anda yalnızca küçük bir mahkemede adliye müdürü bulunmamaktadır. Rehber ilkelerde ayrıca üç kişiden oluşan bir tür yönetim ekibi de önerilmektedir: Başkan, müdür ve hukuki meselelerde başkanı destekleyecek hukuki/adli sekretaryanın başkanı.

Finlandiya'nın üst mahkemelerinde (yüksek mahkeme, temyiz mahkemeleri) ve 27 kaza mahkemesinden yalnızca 4 tanesinde adliye müdürleri görev yapmaktadır. Bu pozisyonlar savcılıkta yer almamaktadır. Bunların görevleri, vazifeleri ve resmi isimleri mahkemeden mahkemeye değişiklik gösterebilir.

Fransa'da adliye müdürünün rolü, bir şekilde *Greffier*'in rolü ile bağdaştırılabilir. Ancak "*idare direktörünün*" (*Directeur de greffe*) işlevleri, bir adliye müdürünün daha geniş kapsamlı görevlerinden ziyade bir mahkemede gerçekleşen çeşitli idari görevlerle daha fazla ilgilidir.

Almanya'da adliye müdürlüğü pozisyonu bilinmemektedir, ancak tüm Alman mahkemeleri, yıllar önce kurulmuş olan genel müdür (*Geschäftsleiter*) pozisyonuna sahiptir.

İtalya'da genellikle adliye müdürlerinin işlevlerine benzer işlevler, Fransız *Greffier*'e benzeyen memurlar tarafından yürütülür. Genel anlamda, tüm büyük adli kurumlar, yani hem mahkemeler hem de savcılık, aynı anda iki küçük mahkemeye hizmet verebilen adliye müdürlerine sahiptir (yaklaşık 300 tane). Eğer adliye müdürü görevde değilse tüm işlevler

mahkeme başkanı tarafından yürütülmektedir.

Litvanya'da ilk adliye müdürleri 2005'te göreve başlamıştır ve bugün yalnızca yüksek mahkemelerde ve en büyük mahkemelerde bu pozisyon yer almaktadır. Mahkemelerle ilgili kanunda madde 106 ve 107/2004 şunları ifade etmektedir: "Adliye müdürü, mahkeme başkanına karşı sorumlu (tabi) olan bir memurdur. Adliye müdürü, mahkemenin dahili idari yapılarına liderlik eder [...] Adliye müdürü, Adli Konsey tarafından kabul edilmiş modele uygun olarak mahkemenin dahili birimlerinin yapısını onaylar." Şu anda adliye müdürleri yalnızca büyük mahkemelerde istihdam edilmektedir. Mahkemelerin birleştirilmesi tamamlandıktan sonra tüm mahkemelerde bir adliye müdürü olacağına inanılmaktadır.

Hollanda 1988'de farklı işlevlere ilişkin olarak mahkemeler ve savcılıklar adına hareket eden Adli Yardım Direktörlüğü pozisyonunu kurmuştur. 1996'da yalnızca mahkemeler için adliye müdürü pozisyonu yaratılmıştır. Bundan önce idari faaliyetin başı, Fransa'daki "*Directeur de Greffe*" pozisyonuna çok benzeyen baş katipti.

Polonya'da adliye direktörü pozisyonu yalnızca mali konular için olmak üzere 2001'de kurulmuştur. Daha sonra Ocak 2013'te adliye direktörlerinin işlevleri büyük oranda genişletilmiştir ve bu, onları adliye müdürü pozisyonuna daha etkili hale getirmiştir. Bu yazının yazıldığı zaman itibarıyla görev yapan 15 adliye müdürü ve çeşitli mahkemelerde bunların sayılarını artırmak için yapılan birçok başvuru bulunmaktadır.

Daha önce de belirtildiği gibi **İsviçre**'de devletin federal yapısı, yargının yapısını da etkilemektedir ve adliye müdürleri, Kantona bağlı olarak farklı isimlere ve farklı işlevlere sahiptir (örneğin, ilk katip, baş katip, ilk *greffier*, *greffier en chef* vb.) Ancak genel anlamda, bunların hepsi İdare Komisyonuna tabidir ve bunların işlevleri, hakimlerin ağır idari ve yönetsel görevlerini hafifleten görevler olarak görülmektedir.

Seçilme ve atanma

- Kimler tarafından seçilirler?
- Nasıl seçilirler?
- Adliye müdürlerinin ne tür mesleki geçmişleri vardır?
- Ne kadar süre görev yaparlar?
- Mahkeme başkanından ya da mahkemenin diğer hakimlerinden "güven oyu" türünde bir onay alırlar mı?

Çek Cumhuriyeti'ndeki idare direktörleri mahkeme başkanları tarafından atanır ve görevden alınır. Seçim, rekabetçi bir incelemeye dayalıdır ve bu pozisyon, belirsiz bir süreyle görev yapılan bir pozisyonudur. Bir hukuk derecesi talep edilmemektedir ve çoğu iktisat temellidir.

Danimarka'da işe alma süreci genellikle mahkemeler tarafından Mahkemeler İdaresi ile işbirliği içinde gerçekleştirilir. Birçok adliye müdürü bir hukuk derecesine sahip değildir, ancak idarecilik alanında yüksek lisans derecesine sahip olabilirler. Nitelik şartlarının belirlenmesi mahkeme başkanının takdirindedir.

Finlandiya'da seçim süreci ve adliye müdürü olarak görev süresi, mahkemeden mahkemeye değişmektedir. Genel anlamda, yönetim konusunda bir geçmişe sahip değildirler, ancak hakim olmayı amaçlayan avukatlardır. Başkanlar, adliye müdürünün seçilmesi ve işe alınmasına ilişkin olarak önemli bir takdir yetkisine sahiptir.

Fransa'daki idare direktörleri memurdur ve bu sıfatla düzenlemelere tabidir. Yani başkanlar, kamuya çalışan almaya yönelik ulusal kurallar izlenerek gerçekleşen idare direktörlerinin seçilmesi ve işe alınması sürecinde hiçbir rol oynamazlar. İdare direktörleri genellikle hukuki bir temele sahiptir.

Almanya'daki genel müdürler, liyakata dayalı bir seçim sürecinin sonunda mahkeme başkanları tarafından atanır. Memur statüsüne sahiptirler. Pozisyon, emekli olana kadar işgal edilebilir. Genel müdürler çoğunlukla *rechtspfleger* pozisyonundan gelir ve küçük mahkemelerde her iki işlevi de yerine getirir. Mahkeme hakimlerinin güven oyunu almak zorunda değildir, ancak başkanlar ve tüm mahkeme ile uyum sağlamak zorundadırlar.

İtalya'da adliye müdürleri, bir kamu sınavını geçip Ulusal Kamu İdaresi Okulunda verilen eğitimleri tamamlayan memurlardır. Genellikle, atama Adalet Bakanlığı tarafından 4 yıllık bir süreyle yapılır ve aynı görev için sürekli olarak atanma imkanı vardır. Adliye müdürleri Adalet Bakanlığı tarafından her mahkemeye veya savcılığa tahsis edilir. Resmi olarak mahkeme başkanları atama sürecinde hiçbir role sahip değildir. Bazen gayri resmi söz hakkına sahiptirler ancak bu çok nadirdir. Herhangi bir güven oyu almak zorunda değildir ve genellikle hukuk temellidirler, ancak sınırlı sayıda adliye müdürü iktisat eğitimi görmüştür.

Litvanya'daki adliye müdürleri, halka açık bir rekabet ile mahkeme başkanları tarafından seçilir. Hukuk derecesi şart olmamak üzere bir üniversite derecesi, en az 5 yıl yönetim deneyimi, bilgi teknolojileri okur yazarlığı, yabancı dil dahil olmak üzere birçok uzmanlığa sahip olmaları gerekir. Mahkemenin hakimleri tarafından resmi olarak verilen bir güven oyu söz konusu değildir, ancak bunu bir zorunluluk olduğu bir bağlamda hizmet vermelilerdir. Emekli olana kadar mahkemede adliye müdürü olarak görev yapabilirler.

Hollanda'daki mahkemeler 2002'de "özerk kurumlar" haline gelmiştir ve bu, yönetim konusunda uzmanlık kazanma ihtiyacını ortaya çıkarmıştır: adliye müdürü. Şunu belirtmek gerekir ki benzer pozisyonlar savcılıkta da bulunmaktadır. Bir adliye müdürünün işe alınmasına ilişkin seçim süreci esasen her mahkemenin kendi elindedir, ancak son söz Adli Konseye aittir. Seçim, bazen 200'den fazla adayın başvurduğu halka açık bir rekabet sonunda gerçekleştirilir. Genel manada, adaylar mahkemelerden, diğer kamu idarelerinden veya hukuk firmalarından gelir. Genellikle kamu yönetimi geçmişine sahiptirler. Mahkemedeki bu pozisyonun süresi 6 yıldır. Resmi bir güven oyu alınması gerekmez, ancak karşılıklı olarak işbirliği kurmaya çalışılmalıdır.

Polonya'daki adliye direktörlerinin ataması, her bir mahkeme için üyelerin çalışanlar ve hakimlerden oluşan bir komisyon tarafından gerçekleştirilen halka açık bir rekabet sonucunda Adalet Bakanlığı tarafından gerçekleştirilir. Seçim kriterleri arasında adayların bir üniversite diplomasına, 5 yıllık mesleki deneyime ve en az 2 yıllık yönetim tecrübesine sahip olması vardır. Seçim süreci, bir bilgi testi, bir psikolojik test ve bir mülakat yapılmasını gerektirir.

İsviçre'de 26 Kanton arasında farklılıklar olsa da adliye müdürlerinin seçilmesi ve atanmasına ilişkin tipik prosedür, pozisyonun bir gazetede ilan edilmesi ile gerçekleştirilir. Başkan ve diğer mahkeme hakimlerinden oluşan bir seçim komitesi adayların incelemesini yapar ve müdürü işe alır. Mahkeme ve genel manada kamu idaresi bilgileri çoğunlukla iyi düzeydedir. Son trendlerin gösterdiğine göre eski katipler veya daha fazla yönetim tecrübesine sahip kişiler adliye müdürü olmaktadır.

Rolü, işlevleri, sorumlulukları

- *Bir mahkeme bütçesi hazırlarlar mı?*
- *Bir mahkeme bütçesi yönetirler mi?*
- *Adliye alanını ve yerleşimini yönetirler mi?*
- *İdari personeli işe alırlar mı?*
- *İdari personeli işten çıkartabilirler mi?*
- *İdari personele maaş dışında verilen yan hakları verirler mi?*
- *Hakimlere dava verirler mi?*
- *Bir hakimden bir davayı geri alabilirler mi?*
- *Hakimler tarafından görülecek davalar için öncelikler belirlerler mi?*
- *Yargılamanın hızlı yapılması için zaman dilimleri belirlerler mi?*
- *Yerel uygulama kuralları belirlerler mi?*
- *Hakimlere ve/veya idari personele karşı bir disiplin yetkisine sahipler midir?*
- *Herhangi bir kurumsal organda mahkemeyi temsil ederler mi?*
- *Mahkemedeki Bilgi ve İletişim Teknolojisinden sorumlu mudurlar?*

Çek Cumhuriyeti'nde idare direktörleri bütçeyi hazırlamaz ancak Adalet Bakanlığı tarafından tahsis edilen bütçeyi yönetir. Adliye alanı ve yerleşimini yönetmezler ve idari personele ilişkin olarak işe alma, maaş dışı yan hakların verilmesi, disiplin yetkisi gibi işlevlere de sahip değillerdir. Davaların hakimlere verilmesinde, prosedürel zaman dilimlerinin ve önceliklerin belirlenmesinde veya uygulama kurallarının oluşturulmasında hiçbir rol oynamazlar. Bilgi ve iletişim teknolojileri de dahil olmak üzere mahkemenin günlük işleyişinden sorumlulardır.

Danimarka'daki adliye müdürlerinin işlevleri, mahkemeden mahkemeye değişiklik gösterebilir, ancak genel manada insan kaynaklarını, bilgi ve iletişim teknolojilerini, tesisleri ve büyük bir kısmı merkezi olarak Mahkemeler İdaresi tarafından idare edilse de mahkeme bütçesini yönetirler.

Finlandiya'da adliye müdürlerinin işlev ve sorumlulukları her bir adliyenin kendisine bağlıdır. Özellikle yüksek asliye mahkemesi ve asliye idare mahkemesinde fiilen mahkeme başkanının “sağ kolu” olarak görev yaparlar. Temyiz mahkemelerinde adliye müdürleri, mevzuata göre bütçe de dahil olmak üzere mahkemenin işleyişinden sorumludur, sözcü olarak görev yapar ve personelin eğitimi ile ilgilenir. Uygulamada başkanlarla işbirliği içinde hareket ederler ve temyiz mahkemelerinin adliye müdürlerinin görevleri diğer mahkemelerin adliye müdürlerinin görevlerine çok benzer niteliktedir.

Fransa'daki idare direktörleri (*Directeur de greffe*), şunlar gibi tüm mahkeme işleyişlerinin yönetilmesinde başkanlara destek verir: duruşma programlarının hazırlanması, mahkeme kayıtlarının denetlenmesi, bütçe hazırlama, tesis yönetimi, idari personel yönetimi. Ancak görevin başında direktörlerin faaliyetlerini denetleyen ve bunlara ilişkin olarak son söz hakkına sahip mahkeme başkanı bulunmaktadır. Ayrıca kanunlarla verilen bazı sınırlı adli işlevlere de sahiplerdir ve bu, onların Almanya'daki *rechtspfleger* pozisyonuna oldukça benzer nitelikte olmasını sağlar.

Almanya'da “genel müdürler” adli olmayan personelden ve ilgili tüm faaliyetlerden sorumludur. Günlük işlemlerle, mahkemenin bütçesiyle ve mahkemedeki bilgi ve iletişim teknolojileriyle

ilgilenirler çünkü genel politika Adalet Bakanlığının ellerrindedir. Davaların hakimlere verilmesinde, dava önceliklerinin ve mahkeme kurallarının belirlenmesinde söz hakkına sahip değillerdir. Disiplin yetkileri başkanlara aittir. Bölgesel mahkemelerin genel müdürleri, yetki alanlarındaki yerel mahkemelerin adli olmayan personeli üzerine denetleme yetkilerine ve hiyerarşik yetkilere sahiplerdir. Bu hiyerarşik yapı, ayrıca bölgesel ve yerel mahkemeler üzerinde denetleme yetkisi olan temyiz mahkemesinin genel müdürleri için de geçerlidir.

İtalya'da bütçe Adalet Bakanlığı tarafından tahsis edilmektedir. Hem başkanın hem de adliye müdürünün bütçeyle ilgilenmesi için çok kısıtlı bir alan vardır. Dolayısıyla, adliye müdürleri bütçeyi hazırlamaz. Yalnızca başkanın denetimi altında olmak üzere adliye alanı ve yerleşimi ile ilgilenebilirler. Memur olarak mahkemenin idari personelini seçme ve işe alma konularıyla ilgilenmezler, ancak adliye içinde onları yönetirler. Hakimlerin işlerine ilişkin olarak hiçbir işleve sahip değillerdir, ancak adliye içinde idari personelin tahsis edilmesinden ve mahkemenin idari prosedürünün (yani kayıtlar, arşivler, çalışma saatleri, duruşmaların kaydedilmesi vb.) organizasyonundan sorumludurlar. İdari personel üzerinde bazı disiplin yetkilerine sahiplerdir, ancak onlara maaş dışı yan haklar veremezler. Mahkemelere bilgi ve iletişim teknolojilerinin yerleştirilmesinde bazı gayri resmi rollere sahip olabilirler ancak bu, onların mahkeme işlerinin yürütülmesine dair genel işlevleri dahilinde olmalıdır.

Litvanya'da adliye müdürleri, Adli Konsey tarafından belirlenen sınırlar içinde mahkemenin dahili yapısını organize etme sorumluluğuna sahiptir. Memur olarak, hakimlerin işlerinin ve mahkeme hizmetlerinin iyi bir şekilde yürütülmesi ile ilgili faaliyetlerin yanı sıra idari insan kaynakları ile ilgilenmekten sorumludurlar. Fakat, tüm bu faaliyetler, kurumun başı olan mahkeme başkanı ile anlaşma halinde gerçekleştirilmelidir. Mahkeme bütçesini hazırlarlar, Adli Konseyin önünde bütçeye ilişkin savunma yaparlar ve bütçeyi yönetirler. Mahkeme çalışanlarını görevlendirebilir ve görevden alabilirler, eğitimlerini yönetebilirler, kurum içinde personel tahsisi yapabilirler ve sağlık ve güvenlik politikaları ile ilgilenebilirler. Mahkemenin idari personeli için disiplin yetkilerine sahiplerdir. Hakimlerin işlerine ilişkin olarak hiçbir organizasyonel göreve (davaların verilmesi, önceliklerin belirlenmesi vb. gibi) sahip değillerdir. Mahkeme başkanına danışarak bilgi ve iletişim teknolojileri ile ilgili faaliyetlerde bulunurlar.

Hollanda'daki adliye müdürleri, İdare Kurulunun bir üyesidir ve bu sıfatla başkan ve diğer kurul üyeleri ile işbirliği içinde çeşitli yönetim faaliyetleri gerçekleştirir. Örneğin, mahkemenin bütçesini hazırlayıp yönetirler, insan kaynaklarıyla (işe alma, işten çıkarma, disiplin ve maaş dışı yan haklar), adliye tesisleriyle ve güvenlikle ilgilenirler. Bilgi ve iletişim teknolojileri, genel bir politika olarak Adli Konseyin sorumluluğundadır, ancak yerel donanımlar ve bakım işleri adliye müdürünün sorumluluğu altındadır. Davaların hakimlere verilmesi ve mahkemedeki davaların önceliklerinin belirlenmesi konularında doğrudan bir işleve sahip değillerdir, ancak "*Lamicie*" aracı sayesinde mahkemenin performansı ve zaman dilimleri hakkında net bir fikir edinebilirler.

Polonya'daki adliye direktörleri bütçeden (planlama, yönetim ve raporlama), idari personele ilişkin insan kaynaklarından (denetim, tahsis, eğitim) ve adli prosedür ile ilgili olmayan tüm mahkeme işlemlerinden sorumludur. Dolayısıyla, davaların hakimlere verilmesi, davalara ilişkin önceliklerin belirlenmesi, zaman dilimi belirlemeleri ve uygulama kurallarının hazırlanmasında hiçbir role sahip değillerdir. Mahkeme başkanları ile birlikte adliye alanı ve yerleşimini yönetirler. Ayrıca bilgi ve iletişim teknolojilerine ilişkin olarak bir tür ortak yetkinlik söz konusudur. Yüksek mahkemenin adliye direktörleri, alt mahkemelerin direktörleri üzerinde bazı hiyerarşik yetkilere sahiptir. Denetleme yapabilirler ve temyiz mahkemesinin

adliye direktörü, o kazadaki tüm mahkemeler için yıllık bir rapor hazırlar.

İsviçre’de adliye müdürlerinin temel işlevleri mali kaynaklar ve insan kaynaklarıdır. Bütçeyi hazırlayıp yönetirler ve mahkemeyi mali konularda denetlerler. Hukuki konularda hakimlere destek vermezler. Hakimlere dava verme veya öncelikler belirleme görevleri yoktur, ancak şunlar gibi tüm yönetim işlevleriyle ilgilenirler: istatistik, idari mahkeme hizmetleri, mahkeme tesisleri, bilgi ve iletişim teknolojileri, halka ilişkiler, idari personelin seçilmesi ve kariyeri, mahkemenin işleyişi hakkında İdari Komisyon ile ilişkiler.

Performans değerlendirme

- *Görevleri sırasında performansları değerlendirilir mi?*
- *Bu performans değerlendirmesi nasıl gerçekleştirilir?*
- *Ne tür kriterler kullanılır?*
- *Değerlendirme sürecinin sonucunda neler olur?*

Çek Cumhuriyeti’nde mahkemelerin idare direktörleri için özel bir performans değerlendirme programı bildirilmemiştir. Memurların yükümlülüklerine sahiplerdir.

Danimarka’da mahkeme sisteminde en az 5 asta sahip tüm müdürler, yaklaşık olarak 3 yılda bir astları tarafından değerlendirilir. Ancak, standart bir performans değerlendirme prosedürü bulunmamaktadır.

Finlandiya’da da adliye müdürlerini değerlendirmeye yönelik standart hale getirilmiş prosedürler bildirilmemiştir. Ancak değerlendirme yıllık olarak gerçekleştirilir ve mahkemenin başkanının takdirindedir.

Fransa’da idare direktörü için özel bir değerlendirme süreci uygulanmaktadır. Mahkeme başkanları değerlendirmeyi yapar ve bu, temyiz mahkemesi başkanları tarafından resmi hale getirilir. Bu değerlendirmenin sonucu, idare direktörünün kariyer yolunu etkiler.

Almanya’da genel müdürlerin yanı sıra kamu sektöründeki tüm personel, değerlendirilmesi gereken kapsamlı bir beceriler grubu dikkate alınarak değerlendirmeye tabi tutulur. İyi değerlendirme sonuçları elde etmek, yüksek mahkemelerde daha iyi maaşlı pozisyonlara başvurmak için bir adımdır.

İtalya’daki adliye müdürleri, farklı paydaşlardan da adliye müdürünün performansı hakkında bilgi toplayabilen mahkeme başkanlarının yaptığı değerlendirme için temel oluşturan yıllık bir plan hazırlamalıdır. Kamu sektöründeki tüm müdürler için olağan olan değerlendirme, adliye müdürünün maaşının bir kısmını etkilemektedir.

Litvanya’da mahkeme başkanları her yıl adliye müdürlerini değerlendirmeye tabi tutar. Kötü değerlendirme sonuçları adliye müdürlerinin pozisyonu kaybetmesine sebep olabilir.

Hollanda’da adliye müdürleri, mahkeme başkanı ve Adli Konsey tarafından değerlendirilmektedir. 9 kriterden oluşan standart bir performans ölçüsü (yetkinlik profili) mevcuttur. Eğer 9 kriterden 6’sında iyi skor elde edilmişse değerlendirme olumludur. Ancak mahkemede adliye müdürlerinin iyi çalışmadığına dair genel bir algı varsa, resmi değerlendirme sonucu ne olursa olsun müdür, pozisyonu bırakması için telkin edilecektir.

Polonya’da mahkeme genel kurulu, kötü performans sebebiyle bir adliye direktörünün görevden

alınması için Adalet Bakanlığına teklifte bulunabilir. Böyle bir durumda genel kurul, teklifi temyiz mahkemesinin adliye direktörüne gönderir ve temyiz mahkemesinin adliye direktörü de bunu nihai karar için Adalet Bakanlığına iletir. Ancak Adalet Bakanlığı, mahkemeden böyle bir istek gelmiş olmasa dahi bir adliye direktörünü görevden alma hakkına sahiptir.

İsviçre'de adliye müdürünün yıllık değerlendirilmesi mahkeme başkanı tarafından yapılmaktadır. Değerlendirme, adliye müdürünün hem kariyer yolunu hem de belirli bir maaş tavanına kadar maaşını etkiler. Hakimlerin Parlamento tarafından seçildiği bazı Kantonlarda hakimini yeniden seçilmesi aynı mahkemede adliye müdürünün yeniden atanmasını sağlayabilir.

Temel oyuncularla ilişkiler

- *Mahkeme başkanı ile ilişkiler nasıldır?*
- *Kıdemli hakimler/daire veya bölüm başkanları ile ilişkiler nasıldır?*
- *Diğer idari organlar (Adalet Bakanlığı, Adli Konsey vb.) ile ilişkiler nasıldır?*

Çek Cumhuriyeti'nde başkanın direktörü görevden alabilmesi onlar arasındaki ilişkiyi etkilemez. Başkanlar ayrıca bazı yönetim işlevlerini kendileri için ayırabilir.

Danimarka'da bile adliye müdürleri başkana bağlıdır ve kural olarak başkan tarafından görevden alınabilir.

Finlandiya'daki en önemli ilişki, mahkeme bütçesinin tahsisine ilişkin müzakere süreci sırasında başkan, adliye müdürü ve Adalet Bakanlığı arasındaki ilişkidir.

Fransa'da *Greffiers* denilen görevliler, memur olarak başkanın otoritesi altında olsalar da başkan tarafından görevden alınamaz.

Almanya'da genel müdür ile mahkeme başkanı arasındaki ilişki çok sıkıdır ve güven dolu bir işbirliği gereklidir. Hakimler çoğunlukla günlük işlerle ilgili konularda başkandan ziyade genel müdür ile iletişime geçer. Bir gelenek olarak genel müdür Adalet Bakanlığı ile doğrudan iletişime geçmez. Bu iletişim normalde temyiz mahkemesi idari bölümü aracılığıyla olur. Tecrübeli genel müdürler çoğunlukla Adalet Bakanlığı içindeki pozisyonlar için işe alınır ve Adalet Bakanlığı sıklıkla kendilerine danışır.

İtalya'da başkanlar ile adliye müdürleri arasındaki ilişki önemli bir konudur çünkü bazen çakışan işlevler ve mahkeme içinde idari personelin tahsisi sebebiyle bazı gerginlikler olabilir.

Litvanya'da adliye müdürü ve mahkeme başkanı mahkemede bir ekip olarak çalışmalıdır. İkisinin faaliyet alanları hakkında gerçekten net hükümler mevcut değildir, ancak adliye müdürü iyi bir denge yakalamalı ve her zaman hakimlerin ihtiyaçlarını dikkate almalıdır.

Hollanda'da da mahkeme başkanıyla olan ilişki hassas bir ilişkidir ve başkanla bir ekip yaklaşımının benimsenmesi gerekir.

Polonya'da adliye direktörü, Adalet Bakanlığı ve mahkeme başkanı ile ilişki kurmalıdır ve bu ilişki bazen farklı beklentiler sebebiyle gerilebilir.

İsviçre'de adliye müdürünün önemli meselelerinden birisi tüm paydaşlarla iyi bir ilişki kurmaktır.

Kritik meseleler

- *Adliye müdürünün rolü ve işlevleri hakkında şu anda tartışılan kritik meseleler var mıdır*

Çek Cumhuriyeti, Litvanya, Hollanda ve İsviçre’de adliye müdürlerinin pozisyonu hakkında hiçbir kritik mesele bildirilmemiştir.

Danimarka’da bazı adliye müdürleri, mahkemedeki tamamen farklı iki grup olan hakimler ve katipleri yönetmeyi zor bulmaktadır.

Finlandiya’da en önemli mesele, adliye müdürlerinin özel mesleki geçmişinin olmaması olarak görünmektedir. Özel eğitim programları mevcut değildir ve adliye müdürlerinin çoğu hakim olma amacıyla bu pozisyonda görev yapmaktadır.

Fransa’da idare direktörün rolünün daha yönetime dönük olması gerektiği bir tartışma konusudur. Bu tartışma, yargı sistemine daha yönetsel bir bakış açısı getirmeye yönelik daha geniş kapsamlı bir yaklaşımın bir parçasıdır.

Almanya’da tam olarak eğitim görmüş adliye müdürlerini istihdam etmeye yönelik bir eğilim vardır, ancak onları halihazırda bir mahkeme deneyimi elde etmiş ve mahkeme işlemlerini bilen *rechtspfleger* pozisyonundan işe almak hala tercih edilebilir olarak görülmektedir.

İtalya’da da mahkeme başkanı ile adliye müdür arasındaki ilişki, mahkemenin işleyişine zarar verecek şekilde bazı gerilimlere sebep olabilir. Bu, esasen mahkeme başkanı ile adliye müdürünün kişiliklerine ve onların ortak çalışmaya dayalı bir yaklaşım benimseme isteğine bağlıdır.

Polonya’da adliye direktörlerinin yeni ve daha güçlü pozisyonu, farklı amaç ve sorumlulukları olması sebebiyle başkanla bazı gerilimlere neden olabilir.

Adli yardımcı

Girişte de belirtildiği gibi adli yardımcı pozisyonu için mevcut bilgiler, mahkeme başkanı ve adliye müdürü pozisyonuna kıyasla çok daha kısıtlıdır. Ayrıca, bu pozisyonun sahip olabileceği farklı anlamlar sebebiyle pozisyonun rolü biraz yanıltıcı olabilir. Bu keşif araştırması için genel bir ifade olarak “adli yardımcılar”, Avrupa Adalet Divanındaki bir stajyer (hukuk mezunu) gibi hakimlere davaları görmelerinde destek olabilir. Bu çalışmada adli yardımcılar, şu pozisyonlarla karıştırılmamalıdır: yarı zamanlı hakimler, profesyonel olmayan hakimler, “onursal” hakimler, hakemler, arabulucular, mahkemenin idari personeli, mahkeme yazmanı veya *rechtspfleger*. Ancak, bu çalışmanın amaçlarından birisi mümkün olduğu kadar çok bilgi vermektir. Bu sebeple ulusal uzmanlar tarafından sağlanan tüm veriler, önerilen adli yardımcı pozisyonunun tanımı ile her zaman eşleşme de çalışmaya dahil edilmiştir.

Kurumsal arka plan

- *Mahkemelerde bu ya da benzeri bir pozisyon mevcut mudur?*
- *Eğer böyle bir pozisyon yoksa bu, ülkenizde gündemde olan bir konu mudur?*
- *Bu pozisyon tüm mahkeme türlerinde kurulmuş mudur? (örneğin, ilk derece*

mahkemelerinden temyiz mahkemesi ve yüksek mahkemeye kadar olan mahkemelerde)?

- *Bu pozisyona dayanak oluşturan ve onu düzenleyen ulusal bir politika ya da kanun var mıdır?*
- *Bu pozisyon yalnızca bazı mahkemelerde mi kurulmuştur?*
- *Savcılıkta benzer bir pozisyon mevcut mudur?*
- *Bu yardımcıları hukuki bir geçmişe sahip midir?*
- *Bu pozisyon onların hakim olmasına yardımcı olabilir mi?*

Çek Cumhuriyeti’nde adli yardımcı pozisyonu Yasa no. 6/2002’ye (madde 36a) dayanmaktadır. Adli yardımcıları, yüksek mahkeme, bölge mahkemesi veya kaza mahkemesinin hakimlerine yardımcı olmak için atanabilir, ancak Yüksek Mahkemenin her bir hakimi için en az bir adli yardımcı atanmalıdır. İşlevleri sebebiyle *rechtspfleger* olarak değerlendirilebilirler.

Danimarka’da adli yardımcı pozisyonu mevcut değildir. Danimarka’da Almanya’daki *rechtspfleger* pozisyonuna benzer bir pozisyon olarak “hakim yardımcısı” vardır.

Finlandiya’da adli yardımcı olarak ifade edilebilecek iki rol vardır: 1) yüksek mahkemelerde ve idari mahkemelerde çalışan (şunun belirtilmesi gerekir ki “*referendaries*” (*raportörler*) olarak çalışan mahkeme görevlilerinin isimleri ve maaşları mahkemeden mahkemeye farklılık göstermektedir), duruşmalara hazırlanmada veya kararların hazırlanmasında hakimlere yardımcı olan “*referendaries*”. 2) 12 aylık bir süre içinde farklı mahkeme konularıyla uğraşan, %50’si idari bir mahkemede görev yapabilen, kaza mahkemelerindeki stajyerler. Ayrıca kaza mahkemelerinde kalıcı ya da belirli süreli adli yardımcıları da vardır. Bunların statüsü ve işlevleri stajyerlere benzemektedir. Buna ek olarak, tüm mahkemelerde görevleri *referendarie’in* görevlerine benzeyen ve biraz daha fazla idari görevleri içeren birkaç “noter” vardır. Bazı üniversite öğrencileri, yalnızca idari görevlerde olmak üzere mahkemelerde çalışabilir.

Fransa’da adli yardımcı pozisyonu bulunmamaktadır. Bazı büyük mahkemeler, adli yardımcı olarak da istihdam edilebilecek yalnızca bir adet stajyer alabilir. Orijinal olarak *greffier’in* (mahkeme katibi), hukuki konularda hakime yardımcı olması gerekirdi, ancak bu olmamıştır. Yüksek Mahkemede (Yargıtay) davanın ve kararların hazırlanması için genç hakimler istihdam edilir.

Almanya bu çalışmada tanımlandığı şekilde adli yardımcı pozisyonuna sahip değildir. Ancak, yerel, bölgesel ve yüksek bölgesel mahkemelerde hukuk eğitiminin genel pratik süreci içindeki aşamalardan birisi olarak “*Rechtsreferendar*” (*Ref. iur.*) denilen bir stajyerler sistemi vardır. Stajyerler, belirli bir ölçüde yardımcı oldukları bir hakim tarafından eğitilerek mahkemelerde birkaç ay geçirir. Ayrıca bu çalışmada verilen tanıma göre adli yardımcı olarak değerlendirilemeyecek olsalar da Anayasa Mahkemesi ve federal yüksek mahkemelerde genç hakimlere (5 ile 10 yıllık tecrübeye sahip) davaları ve kararları hazırlama görevi verilir.

İtalya, bu çalışmadaki tanımla ilgisi olmayan ancak kelime anlamı olarak adli yardımcı anlamına gelen “*assistente giudiziario*” adlı bir mahkeme pozisyonuna sahiptir. *Assistente giudiziario* idari işler yapan bir evrak memurudur. Adli yardımcı pozisyonu İtalya’da bulunmamaktadır. Ancak, son on yılda bu pozisyonun kurulması için devam eden bir tartışma vardır ve gittikçe daha fazla sayıda mahkeme, hukuk mezunu öğrencilerin hukuki arama ve adli rapor yazımında hakimlere yardımcı olması için stajyerlik programlarını uygulamaya koymaktadır. 15 Haziran 2013’te Bakanlar Kurulu, parlamento oylamasından sonra yürürlüğe girecek olan ve hukuk mezunlarının baro sınavına başvurmadan önce katılması gereken zorunlu bir mahkeme

eğitim programı için bir kararnameyi onaylamıştır. Aynı kararname ayrıca, Yargıtay'daki 30 genç hakimnin mahkemelerin verimliliğini artırmak amacıyla hakimlerin yardımcıları olarak geçici bir süreliğine görevlendirilmesini zorunlu kılmaktadır.

Litvanya'daki mevzuata göre her hakimnin bir adli yardımcısı olmalıdır. Uygulamada bu yalnızca yüksek mahkemeler için geçerliken alt düzey asliye mahkemelerinde bütçe kısıtlamaları sebebiyle her 2 hakime yaklaşık olarak 1 adli yardımcı düşmektedir. Adli yardımcı pozisyonu, bu pozisyonda kazanılan deneyimin gelecekte kariyer açısından faydalı olacağı düşüncesiyle oldukça revaçtadır.

Hollanda'da mahkemeler 1950'lerde adli yardımcı pozisyonunu kurmuştur. Başlangıçta hakimler bu pozisyon hakkında oldukça isteksizdi, ancak fikirlerini hızla değiştirdiler. Bugün itibarıyla adli yardımcıları, mahkemelerin verimliliğini ve böylelikle adaletin etkinliğini artırmak için çok faydalı olarak görülmektedir. Ayrıca, her ihtisas bölümünde deneyimli adli yardımcıların olması bölüm içinde sabit bir uzmanlık bilgisi olmasını güvence altına almaktadır.

Polonya'da adli yardımcı pozisyonu 2001 yılında kurulmuştur. Hakim ve Savcılar için Ulusal Okulun kurulmasını sağlayan 2009 reformundan sonra adli yardımcı olmak, hakimliğe başvurmak için temel bir adım olarak görülmektedir. Bugün itibarıyla 3282 kişilik kontenjana sahip bu pozisyonda 2876 adli yardımcı görev yapmaktadır. Aradaki farkın sebebi, adli yardımcı olmak için adayların Hakim ve Savcılar için Ulusal Okulda iki yıllık bir eğitimi tamamlamış olmaları gerekmesi ve pozisyon için başvuracak yeterli sayıda aday olmamasıdır.

İsviçre'de bu çalışmada tanımlandığı şekilde adli yardımcı pozisyonu fiilen yoktur. Ancak, katipler (*Greffier*) hakimlere adli işlerinde destek olur. Aynı terim (*Greffier*), mahkemeye bağlı olarak farklı işlevleri de tanımlayabilir. Aynı mahkemede *Greffier* (yani mahkeme katibi), duruşma sırasında tutanak tutma ve ifadeleri kaydetme gibi genel idari işlevlere sahiptir. Bazı diğer mahkemelerde ve yüksek mahkemelerde *Greffier*, hakimlere daha fazla hukuki destek verir.

Seçilme ve atanma

- Bu pozisyon yarı zamanlı mı, tam zamanlı mıdır?
- Kimler tarafından seçilirler?
- Nasıl seçilirler?
- Ne kadar süre görev yaparlar?
- Bir hakim tarafından işten çıkarılabilirler mi?
- Çalışmaları karşılığında ücret alırlar mı?

Çek Cumhuriyeti'nde adli yardımcıları hukuk mezunu olmalıdır. Hakimin teklifi üzerine mahkeme başkanı tarafından atanırlar. Mahkeme başkanı tarafından işten çıkarılabilirler veya hakim istifa ederse ya da emekli olursa görevden alınabilirler.

Danimarka'da hakim yardımcısı dışında adli yardımcı pozisyonu yoktur. Mahkemeler idaresi tarafından seçilirler ve genel anlamda 2-3 yıldan sonra başka bir mahkemeye giderler. Bu kalıcı bir iş olabilir ancak 3 yılda bir, bir sınavı geçmelidirler.

Finlandiya'da daimi *referendaries* ve *stajyer* pozisyonları halka ilan edilir. Seçim, açık bir rekabet sonucunda yapılır. *Referendaries*, değişken ya da sabit bir dönem boyunca görev yaparken stajyerler yalnızca 12 ay boyunca görevde kalır.

Fransa’da adli yardımcı pozisyonu bulunmamaktadır.

Almanya’da adli yardımcı olarak görülebilecek stajyerler (*Rechtsreferendar*), zorunlu eğitimlerinin bir parçası olarak mahkemelerde 2 yıl geçirmek durumunda olan hukuk mezunlarıdır. Başvurular, adayın tercihi olan ilgili yüksek bölgesel mahkemeye yapılmalıdır. Bu, hukuk eğitiminin zorunlu bir parçasıdır. Devlet, mahkemede bir eğitim pozisyonunu ve ayrıca bir aşamayı garanti eder, ancak bu ille de adayın tercihi olan mahkemede olmak zorunda değildir. Stajyerler niteliklerine (özellikle notlarına), özel sosyal sorumluluklarına vb. göre seçilir.

İtalya’da “adli yardımcı” olarak değerlendirilebilecek stajyerlerin seçilmesi, çeşitli mahkemelerde yerel üniversite ve eğitimi finanse eden kurumla birlikte gerçekleştirilir. Seçim, liyakata (ağırlıklı olarak üniversite notları) dayalı, halka açık bir rekabet sonunda yapılır. Eğitim süresi, çalışma saatleri ve maaş (düşük) mahkemeden mahkemeye farklılık gösterir. Bu eğitim, stajyerlerin hakim veya savcı olmak için çalışmalarını dikkate almamaktadır.

Litvanya’da adli yardımcılar hukuk alanında yüksek lisans derecesine sahip olması gerekir. Adli yardımcılar, halka açık rekabetin ardından her mahkeme tarafından seçilir (Atama Komisyonu adliye müdürlerinden oluşur). Adli yardımcı pozisyonu, hakim olmak için yapılan başvurularda resmi olarak dikkate alınmaz, ancak adli yardımcılar diğer adaylardan daha iyi performans gösterdikleri bildirilmektedir. Hakimlik de dahil olmak üzere diğer pozisyonlara geçmeden önce genellikle 5-7 yıl görev yaparlar.

Hollanda’da adli yardımcılar halka açık bir rekabetin ardından Mahkeme İdare Kurulu tarafından seçilir. Adli yardımcılar çoğu hukuk derecesine sahiptir, ancak bazıları hukuk mezunu değildir.

Polonya’daki adli yardımcılar, Adalet Bakanlığı tarafından atanır, ancak onları istihdam edecek olan mahkeme tarafından organize edilen halka açık bir rekabet ile seçilirler. Başvurmak için gerekli şartlar, bir hukuk derecesine sahip olmak, Ulusal Okulda iki yıllık eğitimi tamamlamış olmak ve en az 24 yaşında olmaktır.

İsviçre’de bu çalışmadaki adli yardımcı tanımıyla pek de bağdaşmayan ancak hakkındaki bilgiler faydalı olarak görülen *Greffier* pozisyonları liyakata dayalı halka açık bir rekabetin ardından mahkeme tarafından atanır. İlk derece ve temyiz mahkemelerinde *Greffier* pozisyonunda görev yapan kişiler, bu pozisyonu hakim ya da Federal Yüksek Mahkemelerde *Greffier* olmak için bir sıçrama tahtası olarak kullanır.

Rolü, işlevleri, sorumlulukları

- *Hangi işlevlerde hakime yardımcı olurlar (hukuki arama, hukuki yazım, mahkeme raporlama, mahkeme programı hazırlama vb.)?*
- *Üstlenebilecekleri başka işlevler var mıdır?*
- *Her yardımcı belirli bir hakime (ya da bir grup hakime) mi verilmektedir, yoksa mahkemedeki tüm hakimlere mi yardım ederler?*

Çek Cumhuriyeti’nde adli yardımcının işlevleri, karar verme sürecine katılma ve bunlar gibi özel mahkeme işlemleri ile ilgilenme hakkına sahip *rechtspfleger* pozisyonu tarafından yürütülür: ödeme talimatları, mahkemede reşit olmayanlara göz kulak olmak, bir sağlık ya da özel bakım kurumundaki bir kişiyi kabul etmek ya da bekletmek için izin vermek, bir kararı uygulamaya koymak, mahkeme dosyalarındaki hataların düzeltilmesi, mahkeme ücretleri,

bir uzman ya da tercümanın atanması, bilirkişi ücreti, uzman ücreti ve tercüman ücreti.

Danimarka'daki hakim yardımcılarının kendi davaları vardır ve küçük davalarda olmak kaydıyla hukuk davalarının ve ceza davalarının duruşmalarına başkanlık edebilirler. Yüksek mahkemelerde davanın analiz edilmesinde hakimlere yardımcı olabilirler.

Finlandiya'daki *referendaries* tek bir hakim için değil, mahkemenin bir bölümündeki bir daire için hizmet verir. İçtihat hukuku analizinde ve dava prosedürü ile ilgili diğer tüm hukuki konularda hakime yardımcı olurlar. *Referendaries* ayrıca daire için taslak kararlar da hazırlar. Şunu belirtmek gerekir ki *referendaries* kararı imzalamamalarına karşın görüşleri kararda belirtilir. Bu pozisyonlar, hakimlik için başvuruda bulunmak için iyi bir deneyim olarak görülmektedir.

Fransa'da adli yardımcı pozisyonu bulunmamaktadır.

Almanya'daki stajyerler, davayı hazırlar, hukuki araştırma yapar, özetler yazar, kararların taslağını hazırlar ve görüş belirtir. Ayrıca eğitimlerinin bir parçası olarak, hakimden denetimi altında duruşmayı yönetebilirler.

İtalya'da stajyer programları yereldir. Bu genç adli yardımcılar tarafından yürütülen işlevler mahkemeden mahkemeye değişiklik gösterir ve ayrıca stajyerin bilgi düzeyine bağlıdır. Genel manada, stajyerler hakime genel yardımda bulunur.

Litvanya'da adli yardımcılar, kararların hazırlanmasında ve taslağının oluşturulmasında, hukuki aramada ve işleri ile ilgili diğer hukuki konularda hakimlere yardımcı olur.

Hollanda'da mahkemeler bölümler halinde düzenlenmiştir. Adli yardımcılar bu bölümlerden birisine atanır. Yani, belirli bir hakimden emrine verilmazler. Bu şekilde, adli yardımcılar hukukun bir branşında uzmanlaşma eğilimi gösterir ve ayrıca bölümde uygulanan hukuk biliminin daha tutarlı hale getirilmesine yardımcı olurlar. Adli yardımcılar, kararların hazırlanmasında ve içtihat hukukunun araştırılmasında hakimlere yardımcı olur. Duruşma sırasında tutanak tutarlar ve duruşmadan sonra hakimden sorumluluğu ve denetimi altında kararın taslağını hazırlarlar.

Polonya'da adli yardımcılar, örneğin davanın analizinde ve hazırlanmasında ve mahkeme kararlarının taslağının hazırlanmasında olmak üzere çeşitli yollarla hakimlere destek olur.

İsviçre'de *Greffier*, hakimlerin hukuki işlerine destek olur. Örneğin, hukuki arama yaparlar, hakimden kararına ilişkin olguları ve gerekçeleri taslak şeklinde hazırlarlar, mahkeme kararlarının taslağını oluştururlar. Yüksek mahkemelerde bazı verilerle hakimden kararını zenginleştirirler ve mahkemenin veritabanı ve medya için bir özet hazırlarlar. Mahkemenin organizasyonuna bağlı olarak *Greffier*, özel olarak bir hakime ya da mahkemenin birkaç hakimden oluşan bir bölümüne atanabilirler. Karmaşık bir davada *Greffier* pozisyonunda çalışan bir görevlinin o davayla ilgilenmek üzere tek bir hakime tahsis edilmesi de mümkündür.

Performans değerlendirme

- *Performansları hizmet sırasında değerlendirilir mi?*
- *Bu değerlendirmeyi kim yapar?*

Katılımcı ülkelerin çoğu, adli yardımcılarının değerlendirilmesine yönelik özel performans

sistemleri bildirmemiştir. Yalnızca birkaç ülke, biraz daha ayrıntılı bilgi vermiştir.

Fransa ve **İsviçre**'de adli yardımcı pozisyonu bulunmamaktadır ve *Greffier*'lerin değerlendirilmesine dair hiçbir bilgi verilmemiştir.

Adli yardımcı pozisyonunun bulunmadığı **Danimarka**'da hakim yardımcılar ilk 3 yıllık görevleri boyunca değerlendirmeye tabi tutulur ve bu sürenin sonunda sözlü bir sınavı geçmek zorundadırlar. 6 yılın sonunda Mahkemeler İdaresi tarafından bir değerlendirmeye alınmak/ kariyer konuşması yapılmak üzere davet edilirler. Şu anda bir komisyon, hakim yardımcılarının gelecekte nasıl değerlendirmeye tabi tutulacağına ilişkin teklifler sunmak için çalışmaktadır.

Finlandiya'da *referendaries* her yıl mahkeme başkanı ya da bölüm başkanı tarafından değerlendirilmektedir. Mahkemenin yetki alanına bağlı olarak *referendaries* için farklı maaş düzeyleri bulunmaktadır. Olumlu bir değerlendirme, *referendary* benzer ancak daha iyi maaşlı bir pozisyon için başvuruda bulunmasına olanak tanır.

Almanya'da stajyerler, müfredatlarının bir parçası olarak denetmenler tarafından puanlanır.

Litvanya'da adli yardımcılar, işlerini denetlemek için görevlendirilmiş hakim tarafından yıllık olarak değerlendirilir. Çok kötü ya da mükemmel değerlendirme durumunda mahkemenin Değerlendirme Komisyonu da söz hakkına sahip olur. Değerlendirme prosedürü, adliye müdürünün resmi bir kararı ile kesinleştirilir.

Hollanda'da adli yardımcılar, bölümün 2-3 hakimi tarafından sağlanan bilgilere dayanılarak her yıl değerlendirilir.

Temel oyuncularla ilişkiler ve kritik meseleler

- *Mahkeme başkanı ile ilişkiler nasıldır?*
- *Kıdemli hakimler/daire veya bölüm başkanları ile ilişkiler nasıldır?*
- *Mahkemenin diğer idari organları ile ilişkiler nasıldır?*

Katılımcı ülkelerin uzmanları konu hakkında bilgi vermemiştir.

Kritik meseleler

- *Adli yardımcının rolü ve işlevleri hakkında şu anda tartışılan kritik meseleler var mıdır?*

Yalnızca bazı ülkeler, bu pozisyona dair bazı kritik meseleleri dile getirmiştir.

Finlandiya'da *referendaries* daimi bir pozisyon olarak görülmemesi ve tüm daire veya bölüm yerine yalnızca bir hakim için çalışmaları gerektiği tartışılmaktadır.

Almanya'da, *Referendariat* olarak zorunlu eğitim alma gerekliliğinin çok masraflı olduğu ve zaten uzun olan hukuk eğitimi süresini daha da uzattığı tartışılmaktaydı. Ayrıca stajyerlerin yalnızca yaklaşık %10'u hakim ve büyük bir çoğunluğu avukat olmasına karşın mahkeme stajı hakimliğe odaklanmaktaydı. 2002'deki reformdan beri mesleği özel olarak icra etmeye yönelik uygulamalı eğitime daha çok önem verilmektedir ve bu, dokuz aylık bir serbest hukukçuluk aşamasının zorunlu olması gerçeği ile vurgulanmaktadır.

Litvanya'da sonuçlandırılan davaların sayısının artırılması için pozitif bir araç olarak adli yardımcılarının sayısını artırma eğilimi söz konusudur. Şunu belirtmek gerekir ki başlangıçta hakimler, adli yardımcılarının rolüyle ilgili olarak oldukça şüpheliydi. Ancak daha sonra fikirlerini değiştirdiler.

Polonya'da adli yardımcı pozisyonuna yönelik başvuruların, Hakim ve Savcılar için Ulusal Okula gitmemiş olan hukuk mezunları için de açılması için hukuki değişiklikler yapılmalıdır. Bazı yorumcular, adli yardımcılarının bazen ifa etmeleri gereken görevlerden çok hakim olmaya odaklandığını da tartışmaktadır.

Mahkeme basın sözcüsü

Kurumsal arka plan

- *Mahkemelerde bu ya da benzeri bir pozisyon mevcut mudur?*
- *Eğer böyle bir pozisyon yoksa bu, ülkenizde gündemde olan bir konu mudur?*
- *Savcılıkta benzer bir pozisyon mevcut mudur?*
- *Eğer böyle bir pozisyon mahkemelerde ve savcılıkta mevcutsa ne zaman kurulmuştur?*
- *Bu pozisyonu kurmak için ulusal veya yerel bir politika mevcut mudur?*
- *Eğer profesyonel sözcü pozisyonu yoksa mahkemeler basınla nasıl ilgilenmektedir?*
- *Bu pozisyon tüm mahkeme türlerinde kurulmuş mudur? (örneğin, ilk derece mahkemelerinden temyiz mahkemesi ve yüksek mahkemeye kadar olan mahkemelerde)?*
- *Sözcü pozisyonunun kurulmasının temel gerekçeleri nelerdir?*
- *Mahkemelerin medyaya ilişkin olarak tartıştığı en ciddi meseleler nelerdir?*

Çek Cumhuriyeti'ndeki basın sözcüleri, mahkeme başkanı tarafından atanan hakimler ya da başkanların kendisidir. Mahkemelerin sözcülerine dair ulusal bir düzenleme bulunmamaktadır.

Danimarka'da 2009'da mahkemelerin yarısında gerçekleştirilen pozitif bir pilot projeden sonra tüm mahkemeler bir basın sözcüsüne sahip olmuştur.

Finlandiya'da iki Yüksek Mahkemede (asliye ve idari) ve ülkedeki en büyük kaza mahkemesi olan Helsinki kaza mahkemesinde tam zamanlı görev yapan yalnızca üç adet basın sözcüsü bulunmaktadır. Tam zamanlı bir basın sözcüsü ayrıca Başsavcılıkta da görev yapmaktadır. Kanunlara göre her mahkeme bir iletişim planına sahip olmalıdır.

Fransa'da her temyiz mahkemesinde basınla ve genel olarak halkla iletişim kurmaktan sorumlu olan ve Adalet Bakanlığı Enformasyon Departmanının Başkanı tarafından seçilen bir hakim vardır.

Almanya'daki mahkemelerde yer alan basın sözcüsü pozisyonu 30 yılı aşkın bir süre önce kurulmuştur. Tüm büyük mahkemelerde bu pozisyon bulunurken, küçük mahkemelerde basınla iletişime geçen kişi mahkeme başkanıdır.

İtalya'da asliye mahkemelerinde ve temyiz mahkemelerinde basın sözcüsünün rolü bilinmemektedir, ancak Yargıtay'da bir basın ofisi bulunmaktadır.

Litvanya'da tüm büyük mahkemelerde profesyonel sözcüler bulunmaktadır. Bazen başkanın yardımı da basın sözcüsü görevi görebilir.

Hollanda'da 1970'lerden beri "basın hakimleri" vardır. Bugün her mahkemede bunlardan iki tane vardır. Bunun sebebi, hakimlerin gördükleri davayla ilgili olarak medyaya veya halka konuşmamaları gerekmesi ile ilgilidir. Bu yüzden "basın hakimi" pozisyonu oluşturulmuştur. Bunlar ayrıca, dahili haberleşme ve halkı bilgilendirme ile ilgilenen ve iletişim profesyonelleri olan *iletişim danışmanları* tarafından da desteklenmektedir. Ulusal Adli Konsey de hassas bir dava hakkında bilgiler sunabilir.

Polonya'da mahkeme basın sözcüsü pozisyonu 1987'de oluşturulmuştur. Genel olarak ilk derece mahkemelerinde başkan bu işlevlerden sorumluyken yüksek mahkemelerde başkan bu işler için bir hakim görevlendirebilir.

İsviçre'de Federal Yüksek Mahkemede ve en büyük kantonların kantonal temyiz mahkemelerinde "*chargé des relations publiques*" olarak anılan bir halkla ilişkiler çalışanı mevcuttur.

Seçilme ve atanma

- Bu pozisyon yarı zamanlı mı, tam zamanlı mıdır?
- Eğer sözcüler hakim değilse ne tür bir mesleki geçmişe sahiplerdir?
- *Kimler tarafından seçilirler?*
- *Nasıl seçilirler?*
- Ne kadar süre görev yaparlar?

Çek Cumhuriyeti'nde basın sözcüsü olarak atanan hakimler genellikle gönüllüdür ve atama mahkeme başkanı tarafından yapılmaktadır.

Danimarka'da mahkeme başkanları, mahkeme hakimleri arasında bir basın sözcüsü belirler ya da bu görevi kendileri üstlenebilir.

Finlandiya'daki üç tam zamanlı basın sözcüsü hakim değil, mahkemeler tarafından işe alınan iletişim profesyonelleridir.

Fransa'da basın sözcüsü pozisyonu bulunmamaktadır. Dolayısıyla, seçim sürecine dair bilgi verilmemiştir.

Almanya'da basın sözcüleri her zaman adli işlerinin yanı sıra bu görevi de yerine getiren hakimlerdir. Mahkeme başkanları, kendi takdirlerine bağlı olarak mahkeme hakimleri arasından basın sözcüsü seçer. Başkan, pozisyona yeni bir hakim atayana kadar görev yapılır.

İtalya'da Yargıtay'daki basın ofisi görevlisi, başka bir destek personeli olmayan bir yüksek mahkeme hakimidir. Ancak normal hakimler de zaman zaman basınla görüşüp röportajlar yapabilir.

Litvanya'da profesyonel basın sözcüleri, halka açık bir rekabet sonucunda başkana da danışılarak adliye müdürü tarafından seçilir. Diğer mahkeme personeli için geçerli olan aynı prosedürle görevden alınabilirler.

Hollanda'da "basın hakimleri", Mahkeme İdare Kurulu tarafından seçilir. Ekstra maaş ya da başka bir hak almazlar ve bu işi, normal adli işleri ile birlikte yürütürler.

Polonya'da mahkeme başkanının bir hakimi basın sözcüsü olarak atayabildiği yüksek mahkemelerde, seçim aşamasında Mahkeme Kurulunun (yani hakimler kurulu) görüşü dikkate alınmalıdır. Hakimler, bu görev için hiçbir ekstra maaş ya da hak kazanmaz.

İsviçre'de halka ilişkilerden sorumlu kişinin seçilmesi, mahkeme kurulu, İdari Komisyon ya da adliye müdürü tarafından gerçekleştirilebilir.

Rolü, işlevleri, sorumlulukları

- Sözcüler basınla ne zaman iletişime geçer (örneğin, yalnızca hassas davalarda, bir mahkeme kararının doğru bir şekilde yorumlanmasını sağlamak için, mahkemelerle kullanıcılar arasındaki boşluğun doldurulması için vb.)?
- *Ne tür araçlar kullanırlar (örneğin, basın açıklaması, internet sitesi, youtube vb.)?*
- *Sözcülerin davalar ve mahkeme kararları hakkında nasıl yorumlarda bulunabileceği hakkında ulusal bir politika/kılavuz mevcut mudur?*
- *Sözcüler devam eden davalar hakkında açıklama yapabilir mi?*
- *Eğer yapabilirlerse ne tür bilgiler sunabilirler?*
- *Müdahale olduğuna dair eleştirilerden kaçınmak için neler yaparlar?*
- *Sözcüler mahkeme kararları hakkında açıklama yapabilir mi?*
- *Eğer yapabilirlerse ne tür bilgiler sunabilirler?*

Genel anlamda, mahkeme basın sözcüsünün mahkeme prosedürleri, kuralları ve duruşma programları gibi mahkemenin işleyişi hakkında genel bilgiler verdiği katılımcı ülkeler tarafından bildirilmiştir. En hassas mesele, bir dava hakkında verilebilen bilgilerin türüdür. Genel bir eğilim olarak, mahkemenin sözcüleri bir mahkeme kararını açıklayabilir. Bu, hassas davalarda uygulanabilir, ancak sözcülerin dava hakkında bir görüş ya da yorum belirtmemesi gerekir. O halde görevleri, davadaki olguları ve davada uygulanan hukuku tarif etmekle sınırlıdır.

Geleneksel basın açıklamaları, basın toplantıları ve görüşmeleri kullanmaktadırlar. İletişime yönelik diğer medya araçları, katılımcı ülkeler tarafından bildirilmemiştir.

Bazı eyaletlerin basın sözcülerine yönelik olarak uyulması gereken ana esaslar oluşturduğu Hollanda ve Almanya haricinde medya ile çalışmaya ilişkin ana esaslar bildirilmemiştir

Performans değerlendirme

- *Görevleri sırasında performansları değerlendirilir mi?*
- *Faaliyetlerini mahkeme başkanının mı yoksa başka bir kurumun (örneğin Adalet Bakanlığı) mu denetimi altında yaparlar?*

Ülkelerin uzmanları şunu bildirmiştir ki mahkeme sözcüsünün performansına ilişkin bir tür değerlendirme, bundan sorumlu hakimlerin aynı zamanda Adalet Bakanlığının basın departmanına karşı sorumlu olduğu **Almanya**'da ve basın sözcülerinin adliye müdürüne bağlı olduğu ve performanslarının yıllık olarak değerlendirildiği **Litvanya**'da gerçekleştirilmektedir.

Temel oyuncularla ilişkiler ve kritik meseleler

- *Mahkeme başkanı ve başsavcı ile ilişkiler nasıldır?*
- *Kıdemli hakimler/daire veya bölüm başkanları ile ilişkiler nasıldır?*
- *Mahkemenin veya yargı sisteminin diğer idari organları (örneğin, Adalet Bakanlığı, Adli Konsey) ile ilişkiler nasıldır?*
- *Basın sözcüsünün rolü ve işlevleri hakkında şu anda tartışılan kritik meseleler var mıdır?*

Ülkelerin uzmanları bu konuda hiçbir bilgi vermemiştir.

Sonuç tespitleri ve eğilimler

Bu keşif çalışması, yargı sisteminin, hakimlerin bağımsızlığı ile istismarları önlemeye ve sağlanan adaletin kalitesini artırmaya yönelik birtakım sorumluluk mekanizmaları arasında sürekli olarak nasıl bir denge sağlamaya çalıştığını bir kez daha göstermektedir. Bu kalite, makul bir zaman içinde adil, hukuk odaklı bir karar verme sürecini gerektiren bir kalitedir.

Hakimlerin bağımsızlığı bir ayrıcalık ya da kendi içinde bir amaç olarak değil, onların karar verme süreçlerinde tarafsızlığı sağlamaya yönelik bir araç olarak görülmelidir. Hakimlerin bağımsızlığı *dahili bağımsızlık* ve *harici bağımsızlık* olarak ayrılabilir. *Dahili bağımsızlık*, her bir hakimin diğer hakimlerden ve özellikle de mahkeme başkanından, yüksek mahkemelerden veya Adli Konseyden bağımsız olması durumudur. *Harici bağımsızlık*, her bir hakimin devletin diğer organları (örneğin, yürütme yetkisi) gibi yargı dışı yetki ve makamlardan bağımsız olması durumudur.

Mahkeme başkanlarına yönelik olarak çeşitli ülkeler tarafından tasarlanan ve bu çalışmada anlatılan sorumluluk ve işlevlerin çoğu temel olarak bu iki tür bağımsızlıktan, yargının idare yapısından (Bakanlıkla ilgili, mahkeme kurumu, Adli Konsey), mahkemenin özerklik seviyesinden ve devletin biçiminden (merkezi veya federal) etkilenmektedir. Bu etmenlerin farklı kombinasyonları, farklı mahkeme modellerinin ve burada ele alınan dört pozisyon için farklı işlevlerin ortaya çıkmasına sebep olur.

Her yargı kendi çözümünü bulmalıdır ve bu çözüm her zaman yargının tarihi kökenleri ve siyasi ortamından derinden etkilenir. Ancak burada sunulan vaka çalışmalarında, oldukça yaygın olan bazı trendler ve örnek olarak kullanılabilecek bazı farklı modeller tespit edilmektedir. Bu sonuç tespitlerinde, bu trendlerden bazıları seçilecek ve bu örneklerden bazıları üzerine odaklanılacaktır. Contini ve Wittrup'un ekli raporlarında daha fazla ipucu ve ek analizler bulunabilir.

Şunu belirtmek gerekir ki mahkemelerin kompleks bir kurum olarak yönetilmesinin önemi daha da artmaktadır ve bu, kamu bütçelerindeki kesintiler sebebiyle daha elzem bir hale gelmiştir. Mahkemeler, ciddi bir şekilde dikkate alınması gereken diğer kamu kuruluşlarına kıyasla bazı özelliklere sahiptir ve bu özelliklere karşın iyi bir şekilde yönetilmeleri gerekir. Bu keşif çalışmasındaki tüm katılımcı ülkelerde **mahkeme başkanının** rolü daha fazla yönetime doğru kaymaktadır. Bu trend, mahkemelerin özerk kurumlar olduğu ve büyük yönetim sorumluluğunun Mahkeme İdare Kurulu ile paylaşıldığı Hollanda'da çok belirgindir. Ancak bu, yönetim sorunlarıyla giderek daha fazla ilgilenmek zorunda olan diğer yargı sistemleri

için de geçerlidir. Ulusal uzmanlar, bunun mahkemelerin büyüklüğüne bağlı olmasına karşın mahkeme başkanlarının mesai saatlerinin çoğunun yönetim görevlerine ayrıldığını bildirmiştir.

Mahkeme başkanlarının seçim sürecinde adayların yönetim tutumlarına daha fazla dikkat edilmektedir, ancak bu becerileri değerlendirmek her zaman zordur ve yönetimle ilgili eğitimler için gösterilen basit özen yeterli olarak görülemez. Seçim prosedürüne ilişkin kısa ancak bilgilendirici tarifler, her bir yargı sisteminin siyasi bağlamı ve arka planı ile ilgili olması gereken çok çeşitli seçenekleri göstermektedir.

Yalnızca Hollanda'da mahkeme başkanları İdare Kuruluyla beraber, mevcut mahkeme bütçesine göre yerel düzeyde hakimler ve idari personeli işe almaktadır. Diğer tüm mahkemelerde bu işe alma işlevi, yalnızca stajyerler ve benzeri pozisyonlarla sınırlıdır.

Burada sunulan vaka çalışmalarında başkanlar, hakimler üzerinde çok sınırlı disiplin yetkilerine sahiptir. Genellikle bir uyarı ya da ihtarda bulunurlar, ancak bunun ötesindeki disiplin yaptırımları dışarıdan bir organ tarafından uygulanır.

Danimarka, Finlandiya ve Almanya gibi istisnalar haricinde neredeyse tüm ülkelerde mahkeme başkanları 4 ile 12 yıl arasında görev yapar. Bu istisna ülkelerdeyse emekli olana kadar görev yaparlar. Başka bir istisna da, Federal Yüksek Mahkemenin ve Kantonal Temyiz Mahkemelerinin başkanlarının yalnızca 1 veya 2 yıl görev yaptığı İsviçre'dir. Bunun sebebi, bu pozisyonlarda önemli derecede devir yapılmasını gerektiren siyasi ve kurumsal bağlamdır. Ayrıca şunu da belirtmek gerekir ki katılımcı ülkeler arasında yalnızca Fransa'da hakimler, çalıştıkları mahkemede mahkeme başkanı olmak için başvuruda bulunamaz. Bunun altında yatan neden, aynı mahkemenin hakiminin iyi bildiği meslektaşlar grubuna liderlik yapamamasıdır.

Başkanlar, genellikle hukukun ihtisas konularına ilişkin olarak, mahkemenin bölümleri (bazen birimleri ya da departmanları olarak da anılmaktadır) de dahil olmak üzere kurumun tamamında bir rol oynar. Genel manada, davaların hakimlere verilmesini etkilemek, dahili bağımsızlığı güçlendirmek ve istismarları ve hakim seçmeyi (judge-shopping) önlemek için sınırlı imkanlara sahiptirler. Kanunlarında "meşru hakimler" ilkesi yer alan Almanya ve İtalya gibi ülkeler, davanın hakimlere verilmesine ilişkin daha karmaşık sistemlere sahiptir ve burada başkanın rolü daha da sınırlı görünmektedir.

Ayrıca başkan tarafından dava önceliğinin belirlenmesi, bu çalışmada yer alan katılımcı ülkelerde yaygın bir uygulama değildir. Adli işlemlerin zamanında tamamlanması için bazı genel tavsiyeler verilebilir, ancak başkanların faaliyetlerini yalnızca telkinlere dayandırabildiği görülmektedir.

Her ülkede başkanın performansına ilişkin bir tür değerlendirme yapılmaktadır. Ancak, bildirilen bilgilere göre bu, oldukça zayıf her zaman sistematik sürece dayanmayan bir uygulama olarak görünmektedir. Dikkate değer bir istisna, başkanın ve tüm İdare Kurulunun "360 derece" denilen bir yaklaşımla Adli Konsey tarafından değerlendirildiği Hollanda'dır. Şunu belirtmek gerekir ki değerlendirme sürecinde, mahkemenin ve yönetiminin geliştirilmesi için çalışılmalıdır ve bu cezalandırıcı bir şekilde gerçekleştirilmesi gereken bir uygulama olarak görülmemelidir.

Ayrıca tüm mahkemenin gelişmesine yönelik yavaş bir trend de söz konusudur ve bu, mahkeme raporları ve farklı türlerde araştırmalarla yapılabilir.

Tüm katılımcı ülkelerdeki mahkeme başkanları yine kurumun başındadır, ancak mahkemeleri

karmaşık kurumlar olarak görme trendi de mahkemenin idari görevlerinin başındaki kişinin rol ve işlevlerini ülkelere bağlı olarak farklı hızlarda değiştirmektedir. Bu çalışmada “**adliye müdürü**” terimi, çeşitli ülkelerde farklı isimlere sahip olan (örneğin, idare direktörü, adliye direktörü, Greffier direktörü, genel müdür, genel sekreter vb.) idarenin başını belirtmek için kullanılan genel bir terimdir. Tam yetkili bir “adliye müdürü” yalnızca, mahkemenin özerkliğinin bütçeyle ve Adalet Bakanlığı ve Adli Konseyden alınmış tüm yönetim konularıyla ilgilenebilecek bir profesyoneli gerektirdiği Hollanda’da bulunabilir. Yönetim görevleri, katılımcı ülkeler arasında yalnızca Hollanda’da bildirilen, üyeleri eşit düzeyde yetkiye sahip bir *dahili yönetim* Mahkeme Kurulu tarafından üstlenilir.

Bu keşif çalışmasındaki diğer katılımcı ülkeler, idari yöneticilerinin veya “adliye müdürünün” işlevlerini kısmen değiştirmiş ve genişletmiştir. Bu genişletme, Danimarka, Finlandiya, Litvanya ve Polonya’da daha belirginken Çek Cumhuriyeti, Fransa, Almanya ve İtalya’da daha az belirgindir. Burada temel mesele bütçe ve bütçenin mahkemelere nasıl tahsis edildiğidir. Bu, adliye müdürü ve başkana belirli bir derecede sorumluluk yüklemektedir.

“Adliye müdürleri” genellikle idari personelin başıdır ve mahkemenin tüm idari işlerini denetler. Mahkeme idaresinin özerkliğine bağlı olarak, bütçe, adliye tesisleri ve idari personele ilişkin disiplinle ilgili bazı başka görevlere de sahip olabilirler. Fransa, Almanya ve Polonya’da yüksek mahkemelerin adliye müdürleri, alt mahkemelerin adliye müdürleri üzerinde bazı yetkilere (örneğin, denetim, gözetim, disiplin) sahiptir.

Şunu belirtmek gerekir ki adliye müdürlerine ilişkin seçim süreci, Adalet Bakanlığının hala en önemli rolü oynadığı Fransa, İtalya ve Polonya hariç olmak üzere mahkeme başkanının önemli düzeyde katılımını öngörmektedir.

Performans değerlendirmesi, bazı mahkemelerde mahkeme başkanları tarafından yapılmaktadır, ancak bu yapısal bir şekilde gerçekleştiriliyor gibi görünmemektedir. Yine, adliye müdürlerinin işlerini değerlendirmeye yönelik oldukça kapsamlı bir modelin bildirildiği Hollanda bir istisnadır. Ayrıca İtalya’da da biçimlendirilmiş bir değerlendirme sistemi bulunmaktadır, ancak bu oldukça tartışmalı bir sistemdir.

Çeşitli katılımcı ülkelerdeki **adli yardımcı** pozisyonu, özetlemesi oldukça zor olan çok sayıda farklı örnek sunmaktadır. Genel eğilim, mahkemenin verimliliğini artırmak için bir araç olarak adli yardımcılar getirmek ya da bunların sayısını artırmaktır. Adli yardımcılarının pozisyonu geçici ya da kalıcı olabilir. Geçici olması durumunda hukuki konulara ilişkin stajyerler (örneğin, Çek Cumhuriyeti, Almanya, Finlandiya, Hollanda, Polonya) veya hukuki arama ve bazı diğer evrak işlerinde hakimlere destek olan genç hukuk mezunları olabilirler.

Adli yardımcılarının seçim süreci esasen onların “gelecekteki” işlerine bağlıdır. Örneğin pozisyon, avukatlık için lisans üstü eğitim almış kişilerle sınırlıyken (örneğin, Almanya, Polonya), adli yardımcılık süresinin hakim olmak için alınan eğitimin resmi bir kısmı olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği mahkeme başkanı (örneğin, Çek Cumhuriyeti) ile birlikte diğer paydaşların (örneğin, İtalya ve üniversiteler) takdirine bırakılmaktadır.

Adli yardımcılarının değerlendirilmesi genellikle başkan tarafından veya “adli yardımcının” bir stajyer olması durumunda hakim tarafından gerçekleştirilir. Eğer değerlendirme süreci Almanya’da olduğu gibi hakim olma başvurusu sırasında dikkate alınırsa daha doğru sonuçlar verir.

Şunu da belirtmek gerekir ki bazı ülkelerde adli yardımcılarının yalnızca bir hakimle birlikte

alışması gerekirken bazılarındaysa mahkemenin bir bölümüne atanarak o bölümün tüm hakimlerine destek verecek bir tür çalışan olurlar.

Rechtspfleger ve *Greffier*'ler, bu çalışmada kullanılan tanıma göre "adli yardımcılar" olarak görülmemektedir, ancak onlara da değinmek gerekir çünkü hakim gibi hareket ederek bazı hukuk konularıyla ilgilenirler. Bu şekilde, profesyonel hakimlerin dosya yükünü azaltırlar.

Toplumda mahkemelerin artan rolü, medyanın dikkatini mahkemelere ve mahkemelerin kararlarına çekmiştir. İletişim konusunu üstlenecek bir **mahkeme basın sözcüsü** pozisyonu kurmaya yönelik bir trend söz konusudur. Bunların çoğu mahkeme başkanları tarafından atanan hakimlerdir ve bu görevi hiçbir özel eğitim almadan yaparlar. Hiçbir ekstra maaş ya da başka bir yan hak almazlar. Yalnızca Litvanya, Finlandiya ve İsviçre'de basın sözcüsü, sadece bazı mahkemelerde bu pozisyon için özel olarak işe alınan iletişim profesyonelleridir.

Genel anlamda basın sözcüleri, mahkemenin işleyişi ve prosedürleri hakkında bilgiler verir, mahkeme kararlarını anlatır, ancak dava hakkında yorum yapmazlar. Basın açıklamaları ve röportajlar yaparlar. Başka iletişim araçları bildirilmemiştir.

Mahkemeler, iletişim konusunun öneminden haberdardır. Ancak, bazı ülkelerde diğerlerine kıyasla buna yeterince ilgi gösterilmediği görülmektedir.